A LITURGIA MISZTÉRIUMÁNAK FELTÁRÁSA

MALFÈR VIKTORIA LUIZA:

A LITURGIA MISZTÉRIUMÁNAK FELTÁRÁSA

Forditotta:

dr. Szunyogh Xav. Ferenc O. S. B.

LIPTSEY KÁLMÁNNÉ
könyvkiadóhivatala
BUDAPEST VIII., József-utca 3. szám.

„Nihil obstat.
In S. Monte Pannoniae, die 20. Septembris 1941.

Dr. Marcellinus Faludi O. S. B.
censor deputatus.

1066/1941.

Imprimi permittitur.
In S. Monte Pannoniae, die 20. Septembris 1941.

Chrysostomus Kelemen
archiabbas."

Előszó.

Az A. C. által rendezett lelkipásztori konferencia programmul tűzte ki a liturgikus apostolság felkarolását.

Liturgikus előadások számára kevés oly alkalmas segítséget találunk, mint Malfér Viktoria Lujza 12 képét, és a hozzá fűzött magyarázatokat. Valóban a liturgia misztériumait tárják elénk szemléletes formában. Megmutatják a szimbolumok által azt a világot, mely zórt marad azok előtt, akik nem értik a szimbolumok nyelvét. Lehet ezeket a képeket a kisebb alokban „episzkop"-vetítésre felhasználni, a nagyobb alukban kifüggeszteni.

Igy alkalmazható az iskolában is. Itt bekeretezve, a kép alatt rövid leírással, állandó dísze is lehet annak az osztálynak, mely éppen a szent liturgiát tanulja.

Adja a jó Isten, hogy ez a kis munka célját elérje: megértesse a liturgia misztériumát, és a megértett liturgia elvezessen annak átélésére, és az átélt földi liturgia eljuttasson annak mennyei teljességébe.

1941. jul. 11.

Pártfogó Szent Benedek ünnepén.

Szunyogh X. Ferenc.

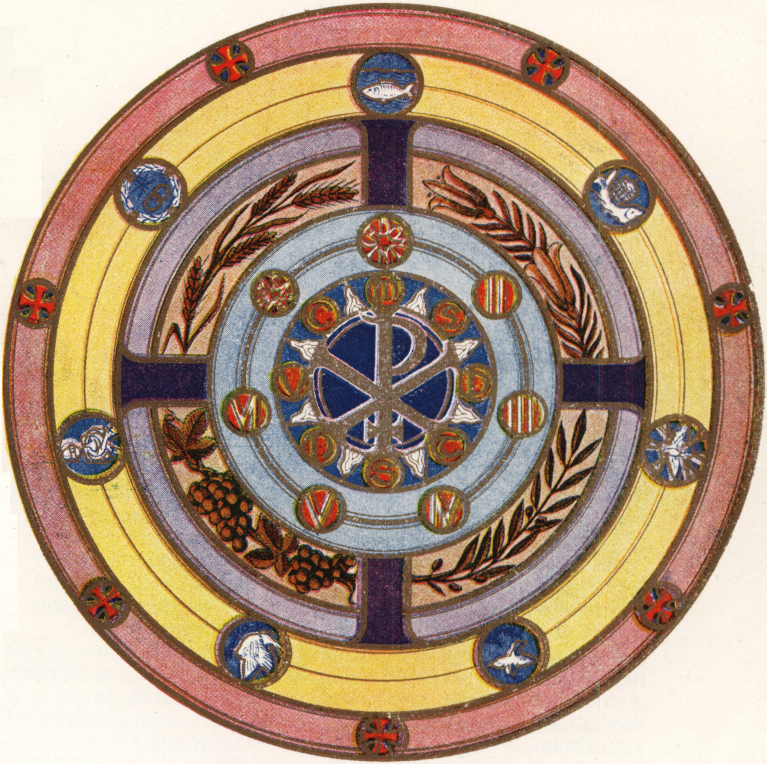

I. KÉP: AZ ÉLET MEGSZENTELT KÖREI

AZ ELSŐ KÉP:

Az élet megszentelt körei.

Négy időszakasz van, melyet az Anyaszentegyház liturgiája által kialakit és ünnepélyesen megszentel. Ezek: a nap, a hét, az év és a mi egész életünk. Az egész liturgikus életnek középpontja a szentmise misztériumának megünneplése. Ez áll megdicsőítően belesugározva minden napnak középpontjában s azért ez a középpont a hétben és az évben is és végül egész életünkben. Ennek jelzésére minden kép középpontjába a szentmise-áldozat szimbolumát rajzoltuk: kék mezőben a görög Krisztus-monogramm aranyozottan, hogy mintegy megmutassa nekünk az Urnak jelenlétét, akinek megváltói műve az oltáron szakramentális realitással megjelenül.

A szentmise szimboluma körül látjuk a nap körét, ugy amint az Egyház zsolozsma-imája nyolc részre osztja. Mint a bolygók a nap körül keringenek, ugy veszi körül a szent áldozatot ez az imádságra szentelt nyolc óra, latinosan hóra. Ezek a szent áldozatnak mintegy kiegészítői és szétsugároztatói. A hórákat, vagyis az imádságos időket nevük kezdőbetűjével jelöljük: M = Matutinum, L = Laudes, P = Prima, T = Tertia, S = Sexta, N = Nona, V = Vesperae, C = Completorium.

A napot körülfogja a hétnek a köre. A magaslaton áll az Ur napja, a vasárnap. Ehhez csatlakozik a hét többi napja. De a liturgiában a neve nem hétfő, kedd, stb., hanem II. nap, III. nap, stb. Csak a szombatnak (Sabbatum) és a vasárnapnak (Dominica) van saját neve.

A hetek egymásbakapcsolódása adja az évet és beszélünk mi a liturgia szent évéről. A liturgikus év négy évszakát adja nekünk a négy évnegyedes bőjt, magyar

néven kántorbőjt, ami a quatuor temporum elmagyaritása. A viola kereszt képünkön ezt mutatja, hogy mint szenteli meg ez a három nap a négy évszakot. A tavasz jelképe a liliom, a nyár szimboluma a buzakalász, az őszé a szőlőfürt, s a télé az olajág. Amint a zsoltáros is a 64. aratózsoltárban Isten áldásainak bőségét dicséri, mikor igy szól: Te veszed körül az évet jóságodnak koszorújával.

Marad még hátra a liturgiától megszentelt és kialakított idő, s ez a mi életünk. Az Egyház nekünk nemcsak szent napokat, heteket és éveket ad a misztériumok közös megünneplésére, közös imádságra és közös áldozatra, hanem még külön is megszenteli és igy szentté teszi ennek a közösségnek minden tagját. Mert mi vagyunk, amint az apostol mondja (I. Pé. 1, 9): „a kiválasztott nemzedék, a királyi papság és a szent nép". A hét szakramentum és Egyházunknak sok más szentelménye és áldása tesz minket Isten gyermekeivé, Krisztus misztikus testének tagjaivá és ezek által megy át a mi életünk a természetesből a természetfelettibe. Ebből a szempontból kell néznünk a hét szakramentumnak a sorrendjét, amelyeket őskeresztény szimbolumaival ábrázolunk.

Kezdjük a sort a papszentelés szakramentumával. Szimboluma az áldozati kehely és a stóla az evangéliumos könyvön. A pap az Isten kegyelmeinek Istentől magától meghatározott követítője és kiosztója. A pap keze által kapjuk meg az isteni életet. A második helyen az Isten azt a szakramentumot teremtette meg, amelynek meg kell adnia az előfeltételt az isteni élet számára, azaz a földi életet. Ez a házasság szakramentuma. Szimboluma az egymásba fonódó jegyesi gyűrűk, mirtuszkoszoruval körülvéve és Krisztustól megáldva. Igy tehát a házasság szakramentuma az isteni élet feltétele. Ez a szakramentum ad erőt a házastársaknak, hogy testi gyermekeiket Isten gyermekeivé tegyék. Ezek a gyermekek a keresztség szakramentumában születnek ujra az isteni élet teljességére és lesznek Krisztus misztikus testének tagjaivá. Szimboluma a kegyelem tengerében uszó kis halacska, mely követi a nagy halat: Krisztust, aki szent kenyerével táplál minket: s ez az oltár szakramentuma. A szent Eucharisztia tehát a keresztség megujitásának tulajdonképeni szakramentuma. Az Eucharisztia táplálja

és erősiti a keresztség kegyelmét s ez segiti növekésre és kiteljesedésre.

A nagy hal a kenyérkosárral az Eucharisztia őskeresztény szimboluma. Krisztus nevének és méltóságának a kezdőbetüi görög nyelven ezt a szót adják: Ichtys, s ez halat jelent. (I = Jesous, Ch = Christos, Th = Theou, Y = Yos, S = Soter = Jézus Krisztus az Isten Fia a Megváltó.)

A szent bérmálásban a püspök a megkereszteltet Krisztus harcosává keni fel, lovagjává üti, tehát az Egyház nevében felnőttnek jelenti ki. A Szentlélek hét ajándékával beszáll a lélekbe s megadja neki a keresztségi kegyelem teljes kifejlődését és az Eucharisztia hatását. Ha az ember oly szerencsétlen lenne, hogy súlyos bűnnel elveszítette a keresztségi kegyelmet, akkor is, ha téves lépését megbánja, ujra ölelésre tárul az Isten jóságos, atyai keze, hogy a penitencia szakramentumában bocsánatával megajándékozza. A kis madár a lélek szimboluma, mely fogoly volt a bűn hálójában, de a feloldozás szétszaggatja a hálót, a lélek ismét szabad minden tehertől és visszaszáll a hívők közösségébe, honnan a bűn kiszakította. A Krisztus-jel a madár csőrében jelzi Krisztusnak ujra való egyesülését a lélekkel. A szent kenet szakramentumánál is megtaláljuk a madár-szimbolumot. A madár az olajággal jelzi, hogy a lélek békében él már és kész arra, hogy elröpüljön örök hazájába. Megerősitve hagyja el az élet küzdőterét.

Az Egyház a hét szakramentumot még kiegészíti sok szentelménnyel (sacramentalia), hogy ezekkel életünk terét és idejét megszentelje. Igy veszi körül a liturgikus szentelés és áldás keresztes gyöngykoszorujával életünknek egész idejét.

A MÁSODIK KÉP:

A szentmise felépítése.

Mysterium magnum! Csodálatosan nagy titok a szentmise áldozata. Benne napról-napra ujra végbemegy a megváltás műve vérontás nélkül. De azért nem másolat, hanem valóságos és egész megjelenítés (repraesentatio). Ezért a szentmise a középpontja és forrása a liturgiának s ezért középpontja a mi ábrázolásainknak is. Vannak még más misztériumcselekedetek is az Anyaszentegyházban — pl. a szakramentumok — de ezekről most tárgyalni még nem helyénvaló.

A lépcsőimádságnak ajtaján belépünk a szentély előcsarnokába, odalépünk Isten oltárához, ki ifjúságot s örömet ad és vágyva-vágyódunk az Ur hegye és lakóhelye után. De ennek a bevezető kapunak két pillérje van. Ives boltozata nemcsak a derüsen remélő „Introibo" (Bemegyek Isten oltárához), hanem a másik oldalról a „Confiteor" támasztja alá. Mélyen meghajolva imádkozik a pap, mielőtt felmenne az oltár lépcsőin és mi bűneinknek tudatában vele imádkozunk; mert csak kinek szíve tiszta, léphet a Fölséges hajlékába. Ezután kezdődik az előmise.

Az előmise első része imádságokból áll. Felhangzik a pap szava: „Oremus" — Imádkozzunk Isten szent Egyházával együtt! A mécses az imádságnak őskeresztény szimboluma. Egyúttal az ébrenlétnek és a buzgóságnak jele, mint a tiz szűzről szóló evangéliumból tudjuk. (Mt. 25, 1—13.) Ez a világosság Krisztust jelenti, kinek nevében kell imádkoznunk. Az imádságos istentisztelethez tartoznak a bevonulási ének (Introitus), Kyrie eleison, Gloria és a Collecta (imádság). Ezzel záródik az előmise

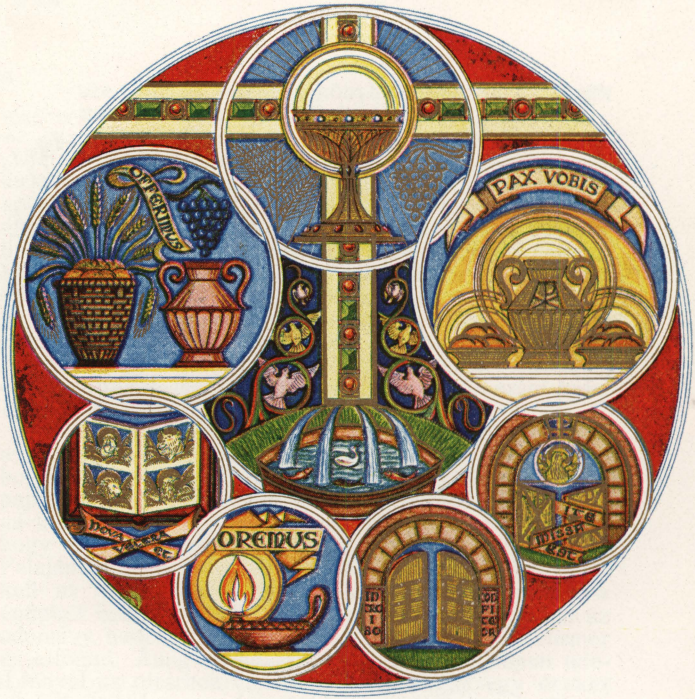

II. KÉP: A SZENTMISE FELÉPITÉSE

első része. Benne Istenhez könyörögtünk, őt dicsértük és magasztaltuk, s kegyelmét kértük.

Most az előmise második részében halljuk Isten szavát. „Ujat és régit" (nova et vetera) hirdet az Egyház a szentleckében. Az új-és az ószövetségben szólt Isten hozzánk apostolainak, kiválasztott szolgáinak és prófétáinak ajka által. Utána azonban maga az Ur szól a szent evangéliumban, ő jön hasonlóképpen hozzánk. Az evangéliumos könyvet az evangélisták négy szimboluma díszíti. Máté szimboluma az angyalfej, Márkusé az oroszlán, Lukácsé az áldozati tulok és Jánosé a sas. A szentleckéből az evangéliumra átmenetet énekek alkotnak: a Graduale, Alleluja vagy Tractus és néha a Sequentia. Az éppen elhangzottakat megerősitjük a Credoval és ezzel befejeződik az előmise.

Kezdődik az áldozati mise a három főrésszel, a felajánlással, átváltozással és szent lakomával. Itt az ideje, hogy áldozati adományainkat az oltárhoz vigyük, ahol a pap mint Isten helyettese elfogadja azokat. Itt a pap a mi kenyerünket és a mi borunkat felajánlja és kéri Istent, hogy azok neki tetsző áldozat legyenek. „Offerimus" — Felajánlunk. De nemcsak a mi természeti adományainkat kell az oltárhoz vinnünk, — nem, hanem a mi egész énünket helyezzük lelki módon a patenára. Mert nem az adomány, hanem a lelkület az, amit Isten egyedül elismer és elfogad. Amig mi hosszú menetben az áldozati adománnyal az oltárhoz vonulunk, az énekkar egy éneket énekel. Mikor a pap Istentől kéri a felajánlottak elfogadását, azután kezet mosott és a csendes imádságban mégegyszer Isten segítségét hívta, kezdődik az áldozat második része, a misztérium tetőpontja.

Bevezetőül szolgál a prefáció magasztos éneke s utána kezdődik a mise kánonja. Mély csend és hallgatás veszi körül a papot. Itt áll most a szentély magaslatán és az a pillanat, melyben a mi áldozati adományunk, a minket jelképező és helyettesítő kenyér és bor Krisztus testévé és vérévé változnak, még közelebb jön hozzánk. Itt látjuk mint középpontot a gyöngyökkel ékes keresztet (crux gemmata). Ez a megváltásunknak megdicsőült és azért drágakövekkel díszített győzelmi jele. A kehely és az ostya jelzik a megváltás művének vérontás nélkül

történő megjelenítését. A kenyér és a bor (a kalász és a szőlőfürt) most már csak látható alakok. Adományaink átváltoztak, a misztérium elérte tetőpontját. Az átváltozás után imádkozik a pap és vele mi is, hogy fogadja az Ur a mi adományainkat s benne magunkat, mint elfogadta egykor Ábrahám, Ábel és Izsák áldozatát s küldje el angyalát, hogy adományainkat s bennük minket magunkat vigyen fel az égbe. Mély csendben így folytatódik tovább a kánon imádsága és bezárul a hatalmas „per omnia sæcula sæculorum" — mal.

Következik az Isten-elgondolta és megvalósitotta „áldomás". Most visszakapjuk a mi adományainkat, de átváltoztatva és megszentelve. De nem a test táplálására, hanem mint mindeneket éltető lelki eledelt, mely a keresztség kegyelmét erősiti bennünk és kifejleszti. Ezt mutatja nekünk a hal és a madarak ősi szimboluma a kereszt tövénél, melyből a megváltás kegyelmének forrásai fakadnak. Ezek a kegyelmek a megkereszteltek számára szolgálnak és jönnek is, hogy a szent Eucharisztiával, az élet kenyerével táplálkozzanak. Közösen ünnepeltük eddig a szent áldozatot, most menjünk mindnyájan együtt a közös áldozati asztalhoz.

A Miatyánkkal, a békekéréssel és a békecsókkal elkészültünk a lakomára. A „Pax vobis" erre utal. Ünnepélyesen el van készítve az asztal az Ur házában s mindent megdicsőít Jézus Krisztus jelenléte. És amikor ő hozzánk betért, hálával eltelve zengjük az áldozási éneket és kérjük a befejező imádságban a most élvezett lakomának maradandó gyümölcseit.

Erre következik a mi ünnepélyes küldetésünk a pap ajkával: „Ite, missa est!" A pap áldása és Szent János evangéliumának kezdő szavai kísérnek minket. Igy hagyjuk el ujra a templomot, de Krisztust, a testetöltött Igét visszük lelkünkben, hogy betöltsük küldetésünket. Elvisszük őt a napi munkánkba, fáradozásainkba és örömeinkbe. Ezeket megszenteli az, akit magunkhoz vettünk s aki bennünk kegyelmével működik.

III. KÉP: A NAP MEGSZENTELÉSE

A HARMADIK KÉP:

A nap megszentelése.

Mint az égen ragyogó nap uralkodik az idő felett a maga sugaraival és éltető, áldástadó melegével, ugy uralkodik a szentmiseáldozat napja a liturgia által megszentelt időn. És mint a nap körül a bolygók, ugy keringenek a liturgia e középpontja körül az Egyház imádságnak szentelt nyolc órája (hóra), melyet zsolozsmának, vagy breviáriumnak is neveznek. Minden hórának, minden ilyen imádságos időnek megvan a maga mély szimbolikája és valamennyi ismét összekapcsolódik a szent áldozattal, mint annak előkészitése vagy kifejtése. Azért most az egyes hóráknak a jelképes tartalmát akarjuk megmutatni. A középső mezőt és annak jelentőségét már ismerjük, a belőle kitörő huszonnégy lángnyelvecske jelzi a nap huszonnégy óráját.

Mikor még az éj sötét és az éjszakai hallgatás borul világunkra, akkor hiv már minket az Egyház: „A minket teremtő Urat, jöjjetek imádjuk“ (a vasárnapi zsolozsma bevezető verse). Ez a Matutinum, a korai dicséret, melyet megünneplünk. Eredetileg éjjel tartották meg ezt az imádságos időt és az Egyház nagy imádkozó kórusa részben még ma is éjszaka tartja. Ma is ugy kell a Matutinumot imádkozni, hogy a hajnalpirkadásra befejezzük. (Igy rendeli el Szent Benedek a Regula 8-20. fejezetében.) Ennek az imádságos időnek alapgondolata a Paruzia, vagyis az Ur jövetele után való vágyódás. Ez részben az az általános, őskeresztény paruzia-gondolat, melyről az év megszentelésével kapcsolatban még beszélünk, de ez az általános vágyódás a Matutinumban átalakul az Urnak a szentmiseáldozatban való eljövetele utáni vággyá. Ezért a Matutinum jelképe az Egyháztól

elkészitett uralkodói trónus, birói szék, a Krisztus király számára. Még sötétség ül fátyolként mindenek felett, de hirtelen jön az Ur hatalommal és fönséggel.

Mikor a természetben lassan megkezdődik a pirkadat és a hajnalfény hirdeti a közeledő napot, akkor Egyházanyánk ujra összegyüjti gyermekeit az Ur dicséretére. Örvend a közeledő napfelkeltének, mert az égi nap számára egyrészt „a jó Isten árnyéka" (Prohászka), másrészt pedig az Igazság Napjának, Jézus Krisztusnak a jelképe. És vajjon nem reggel volt-e akkor, amikor az Ur, legyőzve a halált, föltámadott. S nem érthető-e, hogy az Egyház a felkelő napban a Feltámadottat is látja. A Laudes csucsa Zakariás dicsőítő éneke, a „Benedictus", melyet János születésekor mondott. (Lk, 1. 68—79.) A Laudest, a hajnali dícséretet átszövi a husvéti öröm és egyuttal már ízleli azt az örömet is, amit az Ur eljövetele hoz a szentmisében. Az Egyház a megváltottság nagy örömujjongásában többször tesz így; gondoljunk csak arra, hogy a „Gaudete" és „Laetare" vasárnapokon mint ujjong föl a közeledő ünnep, a karácsony és husvét örömét előre élvezve.

A Laudes szimboluma a nyitott sir, melyből a feltámadt Ur, a mi igazi kegyelmi Napunk előjött.

A korahajnali dicséret után megkezdjük az un. kis hórákat. Kicsinek azért nevezzük, mert a munka közben rövidebb időt lehet az imának szentelni. Elnevezésükben pedig a régi római időbeosztást követjük, mely a napot reggeltől estig osztotta be 12 órára, tehát az ő első órájuk a mi reggeli 6 óránk.

A „Prima hórá"-ban, a nap első órájában az Egyház közös imádságával munkánkat szenteli meg. A munkának ez a megszentelése valami mérhetetlenül szép és itt látjuk különös világossággal, hogy mint gondoskodik az Egyház övéiről mindenben. „Ragyogtasd fel fölöttünk arcodat, mi Urunk Istenünk. Engedd, hogy kezünk munkája sikerüljön s azért vezesd a mi kezünk művét." A Prima szimboluma a szőlőtő és a szerszámok utalnak az Ur hasonlatára, melyet Isten szőlőhegyéről és a munkások meghívásáról mondott.

A harmadik hóra, a Tertia, a mi számításunk szerint a délelőtt közepe, a Szentlélekistennek, a vigasztalónak

és életet adónak van szentelve. Őt hívja le az Egyház minden tagjára és őt hívja segítségül; mert jön a nagy óra, melyben a szent áldozatot ünnepeljük meg. Ahol a napi imádságos hórákat még pontosan megtartják, ott a hivatalos mise (konventmise), majdnem mindig Tertia után van. Szimboluma a Szentlélek galamb alakjában.

Délben 12 órakor van a Sexta hóra, amikor a nap elérte delelő pontját és a zsolozsmában ekkor a mi Urunk Megváltónk kereszthalálára gondolunk, akit 6 óra tájban „magasztaltak fel a keresztre". De az Egyház nem szubjektiv elmélkedést akar a szenvedésről, hanem a liturgia látja a „beata passio"-t, a mi Urunknak boldogságot hozó szenvedését. Nem a szenvedő embert, hanem az Isten-királyt látja a kereszt trónusán. De ezenkivül egy másik gondolathoz is csatlakozik az Egyház és ez a dél heve. Ebben hasonlóságot lát a küzdelem hevességére és a szenvedélyek tüzére, melyek ellen állhatatosan kell küzdenünk. A Sexta jelképe a gemma-kereszt, a győzelem jelképe. A drágagyöngyök a Megváltó megdicsőült sebeire mutatnak. A kegyelem forrása fakad a kereszt tövében, s ez ad nekünk erőt, hogy győzelmesen harcoljunk a gonosz ellen.

Délután 3 órakor, a latin számítás szerint nona hórakor Egyházanyánkkal hálát adunk a megváltás minden kegyelméért. Krisztus az élet és halál győzedelmes Ura, ő engesztelte meg az Atyát megváltó munkájával. Ő most a szenvedések által megdicsőült Ur, aki az Atya jobbján ül s ugyanő az ő Egyházának feje és jegyese. A paruzia gondolata vonul végig a Nonán, mely az utolsó a négy kis hóra közül. Eszünkbe jut a mi távozásunk és a Biró eljövetele, de nem ijedtséggel tölt el, hanem örömmel, mert az Ur maga lesz a mi legnagyobb s egyetlen jutalmunk. A Nona szimboluma ismét a megdicsőült kereszt, de most körülvéve az örök gloria diadalkoszorujával és fel van díszítve a görög abc első és utolsó betűjével, mert az Ur az Alfa és az Omega, a kezdet és a vég. Ezek jelentik tehát Jézus Krisztus örök voltát, de egyuttal istenségét is. „Trónod szilárdan áll és te vagy öröktől fogva." (Zsolt. 92, 2.)

Mikor az este ráborul a földre, az Egyház esti imádságra, vecsernyére hív minket. Ujjongva mondunk

köszönetet az Urnak mindazért, amit velünk tett. S megemlékezve a szent Eucharisztia alapításának idejéről az utolsó vacsora alkalmával, ismét gondolunk a szentmiseáldozatra, megváltásunk misztériumára, melyet reggel megünnepeltünk, de érte most ujra szívünk megujított hálájával köszönetet zengünk az Urnak, a Vecsernye magaslatán, a „Magnificat"-ban. A Vesperae szimboluma az áldozati kehely az ostyával, hogy emlékeztessen a „Coena Domini"-ra, az Ur utolsó vacsorájára. A mécses az ősi istentiszteletnek a jele. Régente a vecsernyénél égő s világító gyertyát külön megszentelték. De a lámpa egyuttal az imádságnak és a virrasztásnak is a szimboluma. Az Egyház és a Krisztust szerető lélek nem mehet égő mécses nélkül Krisztus-Vőlegény elé; mert nem tudjuk sem a napot, sem az órát, melyben ő visszajő; és jaj, ha akkor nem talál ébren.

Az utolsó hóra, az Egyház tulajdonképpeni esti imádsága, a Completorium. Nagy kérés van benne, hogy a mi Urunk Istenünk oltalmazzon meg minket az éjszaka folyamán a gonosz lélek minden cselvetésétől. „Testvérek, józanok legyetek és vigyázzatok!" Igy kiált hozzánk az Egyház mindjárt a kezdetén. Utána a 90. zsoltárban kéri Istent, hogy szárnyai oltalmába vegyen be minket és mi sértetlenül járhassunk a sárkányokon és kigyókon, lelkünk után leselkedő kísértéseken és veszedelmeken. A Completorium szimboluma ezért a gondos tyuk, amint csibéit szárnya alá rejti, hogy megoltalmazza őket a fenyegető veszélytől, melyet a képen a kigyó, az ördög jelképe mutat. Hiszen egykor maga az Ur mondotta: „Mint akartam összegyüjteni gyermekeidet, mint a tyuk összegyüjti csibéit szárnyai alatt." (Mt. 23, 37.)

Ime, egy pillantást vethettünk az Egyház mély gondolatokban gazdag imádságos életébe és hálásan kell felismernünk, hogy mint szenteli meg egész napunkat. Csak kevés világi teheti meg, hogy az egész zsolozsmát elimádkozza; de egy rövid gondolatot, mely a nap imádságos időszakának megfelel, mindenki tud meriteni belőle, aki az Egyházzal együtt akar élni és imádkozni, még a modern munka nagy üzemében is. Igy tudunk beállni mi is az imádkozó Egyház nagy közösségébe.

IV. KÉP: A HÓRÁK FELÉPITÉSE

A NEGYEDIK KÉP:

A zsolozsma óráinak felépítése.

Ha nem is mindenki imádkozhatja az Egyházzal az egész zsolozsmát, mégis azok a világi hívők, akik szeretik a liturgiát, érdeklődnek nemcsak a napot megszentelő imádságos hórák szimbolumai iránt, hanem ismerni akarják a zsolozsmát alkotó egyes részeket is. A kép rövidítésekkel és jelekkel mutatja az egymásután következő nyolc hórát. — A hórák olyan régiek, mint maga az Egyház, mint a napoknak imádságos részekre való beosztása, melynek eredete részben még az ószövetségi időkre vezethető vissza. Mégis tudjuk, hogy Szent Benedek előtt (480-547) nem volt meg a breviárium mai, megállapitott formája. Majdnem minden püspökségnek és minden kolostornak más volt. Ezt a szabadságot Szent Benedek is nagyban felhasználta. Ő volt az első, aki Regulájában a zsolozsmázásra vonatkozólag határozott, irásbeli utasításokat adott. (8-20. fej.) Tőle vette azután át az egész Egyház, némi változtatással. A bencés breviárium ma is majdnem teljesen olyan, amilyennek azt Szent Benedek Regulájában előírta. A római breviárium X. Pius pápa nagy breviáriumreformja óta ismét a bencéshez lett hasonló, mert annak is az lett az alapja, hogy mind a 150 zsoltárt el kell imádkozni egy hét alatt. A zsoltárok beosztása valamiben különbözik a bencés breviáriumétól, ugyanígy egyes kisebb imádságok. A Szent Benedek Rend officiumának (zsolozsmájának) mintául választása ne váltson ki idegenkedést azokból, akik nem tartoznak a Rendhez. Mint legrégibb meghatározott forma, mindenesetre bizonyos elsőbbséget érdemel.

Először lássuk az egyes imádság-részeket, melyekből a hórák állnak. A hórák imádságainak legnagyobb részét mindenekelőtt a zsoltárok alkotják. Mint már előbb említettük, egy hét folyamán valamennyit el kell imádkozni s így változnak minden nap és minden hórában. A zsoltároknak ilyen előkelő helyet kell elfoglalniok az Egyház imádságos életében, mert nincs a vallásos embernek olyan lelkiállapota, amit ezekkel ne tudna kifejezni. A zsoltárok mellett még az ószövetségi zsoltárszerű dicsérő-énekeket (Cantica) mondjuk. Az ujszövetség dicsérő énekei, a Benedictus és a Magnificat a Laudesnek és a Vesperae-nak csucspontjai. A zsoltárokat és dicsőítő énekeket rendszerint a „Dicsőség az Atyának . . . — Gloria Patri . . .“ (kis doxologia) fejezi be. A keretversek (antifonák) adják meg még jobban az ünnepnek. vagy napnak hangulatát. Sokszor az antifona magából a zsoltárból van, gyakran pedig a Szentirás más részéből vett idézet, ami az ünnep gondolatát különösen kiemeli. Az antifonát a zsoltár és dicsőítő ének előtt imádkozzuk és a végén, a Gloria Patri után. — Nézzük az adventi officiumok egyikének egy antifonáját: „Azon a napon a hegyekből édesség fog csepegni és a halmokból méz és tej folyik, Alleluja.“ (Advent első vasárnapja vesperásának első antifonája). A Szentirásnak Istentől sugallt énekei után következnek az Egyház énekei; ezek a himnuszok.

Talán ezek a himnuszok tudják a legmesteribb módon megadni az egyes ünnepek és napok sajátságos hangulatát. A nagyon komoly és szemlélődő zsoltárokkal szemben a himnuszok ritmusa élénkebb és kedvesebb, ami versmértékben és melódiában nyilvánul. Mintegy rövid fohász, szívszárnyalás képez átmenetet az uj imádságrészhez, — ami ugyancsak ünnepek és napok szerint változik - s ezt versnek, verzikulusnak nevezzük. Ime az első adventi Laudes verzikulusa: „A pusztában kiáltónak szava: készítsétek az Ur utját, egyenesítsétek az ő ösvényeit!“

Következnek olvasmányok a Szentirásból. Ezeket csak a reggeli istentiszteletnél találjuk. Az Egyház Hetvenedvasárnap matutinumában megkezdi a Szentírás olvasását az ószövetséggel s így veszi végig az év

folyamán. Csak nagyobb ünnepeken és fontosabb napokon tér el a sorrendtől és olvastat más, az ünnep gondolatának megfelelő szentírási könyvekből. Adventben például Izaiás prófétát olvassuk és részleteket az egyházatyák műveiből is a Matutinumban, néha a szentek életrajzát. Hogy mindezek a részek a liturgikus év ünnepi időszakai szerint változnak, azt már tudjuk; ezért a továbbiakban külön nem is említjük. Az olvasás mindig áldáskéréssel kezdődik: „Uram, adj áldást" — és ezzel a kéréssel fejeződik be: „Te pedig, Uram, irgalmazz nekünk!" A többi hórákban csak egy egészen rövid kis részt olvasunk a Szentirásból, a Capitulumot (fejezet). Legtöbbször rövidségében is nagyon nyomatékos. A felelet rá mindig: „Istennek legyen hála." A Matutinum olvasmányai után következnek a responzoriumok, (feleletek) imádságban, énekben. Ezeknek ismertetőjele bizonyos részeknek ismétlése s különös szépségükkel és gondolati mélységükkel tünnek ki. Sokszor a hallott olvasmány visszhangjai és átvezetők a következőre. Ime egy példa nagycsütörtök Matutinumából: „Mi láttuk őt és nem volt rajta semmi szépség és ékesség, nem volt semmi alakja; ő viseli a mi büneinket és szenved érettünk, megsebesitették a mi gonoszságaink miatt." Ezek az un. hosszu responzoriumok. Vannak rövidek is, melyek csak a Laudesben és Vesperaeban fordulnak elő. Felépitésükre vonatkozólag egy példát: „Az Ige testté lett, Alleluja, alleluja", — azután ismétlik: „Az Ige testté lett, Alleluja, alleluja, és miköztünk lakozott, Alleluja, Dicsőség az Atyának és Fiunak és Szentléleknek, az Ige testté lett, Alleluja. alleluja." (Responzorium karácsony Laudeséből).

A Prima és a Completorium kivételével minden hóra fénypontja az oráció, a napi imádság. Itt válik ismét különösen tudatossá a zsolozsmának a szentmiseáldozattal való benső összefüggése. Az Egyháznak a szentmisében mondott imádságát tehát majdnem minden hórában ismételjük. Előtte és utána hangzik mindig: „Az Ur legyen veletek" — és a felelet erre: „És a te lelkeddel."

A Miatyánkról még nem szóltunk. Ezt is minden hórában imádkozzuk, hangosan, vagy csendben, s — kü-

lönösen ha ugyanabban a hórában többször előfordul — „Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison" vezeti be.

Így már a breviárium minden imádságrészét ismerjük. Most még az egyes hórák felépítéséről kell szólanunk. Képünk az írott szalagokon mutatja a nyolc imádságos hórát. A szimbolumokat, melyeket már ismerünk, könnyebbség kedvéért a kezdőbetűkben ismét ábrázoljuk. A szentmise szimboluma körül a vékony arany körök mutatnak arra, hogy az áldozat és az imádság milyen összefüggésben vannak az egész nap folyamán. Érdekes az is, hogy — amint képünk is mutatja — négy hóra (Matutinumtól Tertiáig) a szentmiseáldozatra való előkészületül szolgál és a négy következő (Sextától Completoriumig) az áldozatnak mintegy imádságban folytatásai és hálaadás a szentmiséért, szentáldozásért. (Figyeljük meg a megváltás áldozatának gondolatmenetét a szentmisében való vérnélküli megjelenítéssel kapcsolatban a Sextában és Nonában.)

Minden hóra csendes Miatyánkkal és Üdvözléggyel kezdődik és két hórában ezek után a hitvallást imádkozzuk (Matutinum és Prima), csak a Completoriumban van néhány eltérés. Ezek után a kezdő imádságok után következik mindig: „Istenem, siess segítségemre, Uram, jöjj támogatásomra", amihez hozzátesszük: „Dicsőség az Atyának . . ." stb. Ezután meghatározott sorrendben következnek az eddig tárgyalt imádság-részek; minden hóra a következőképen végződik: „Benedicamus Domino — Áldjuk az Urat", — „Deo gratias — Hála legyen Istennek". Utána a „Fidelium . . ." kezdetü verzikulust imádkozzuk: „Az elhunyt hívő lelkek Isten irgalmasságából nyugodjanak békességben. Amen." Majd elimádkozzuk csendben a Miatyánkot az un. záró Mária-antifonával. Ilyen négy van, a liturgikus esztendő minden szakaszára más: karácsonyi időszakra az „Alma Redemptoris Mater", a Szentnegyvennapra „Ave Regina Coelorum", husvéti időre „Regina coeli laetare", a pünkösd utáni időre pedig a „Salve Regina". Ezeket az antifonákat mindig egy imádság követi és a verzikulus: „Az Ur kegyelmének segítsége legyen mindenkor velünk és távollévő testvéreinkkel. Amen." Ha a hórákat egymásután imádkozzuk, vagy pedig — mint a Tertiát — szent-

mise előtt, akkor a Mária-antifonákat elhagyjuk. (L. a képen Sextát és Nonát. Ma ezeket csaknem mindig közvetlenül egymásután imádkozzák.)

A Matutinum belső felépítésében meglehetősen különbözik a többi hóráktól. Három „Éjszakai őrködésre" (Nocturna) van beosztva, mert — mint már mondottuk — az éjszaka három részében imádkozták. Minden nocturnusban négy, már ismertetett olvásmányt találunk. A vasárnapi Matutinumban a Te Deumot is imádkozzuk és a mise evangéliumát olvassák fel. Sajátossága a Matutinumnak az Invitatorium. Ez mindig a 94. zsoltár, ami az ünnepek szerint változó antifonával különösképen felszólítás, meghívás a reggeli istentiszteletre.

A Laudes és Vesperae, a reggeli és az esti dícséret felépítésükben nagyon hasonlók. Reggel a Benedictus, este a Magnificat a tetőpont. A három kis hóra: Tertia, Sexta, Nona ugyancsak nagyon egyformák. A Primában vannak egyes különbségek. Az orációja mindig ugyanaz. Ez a munka megszentelésének hórája, ebben olvassák fel a napi martirológiumot, a Regulának egy részét és a halottakról való megemlékezést. A Completorium is más felépítésében. Rövid olvasmánnyal kezdődik, melyet csendben elmondott Miatyánk követ, s azután a Confiteort mondjuk. Csak ezek után következik a szokásos kezdő imádság: „Istenem, siess segítségemre . . ." A végén áldás van s ezután közvetlenül a Szent Szűz antifonája. A Completorium orációja is mindig ugyanaz.

Az itt következő jelmagyarázatból pontos képet nyerhetünk az egyes hórákról. Kezdetben talán nehézségbe kerül, de hamarosan kiismerjük magunkat a breviáriumban s akkor nagy örömet okoz tudni, hogy az Anyaszentegyház hogyan imádkozik.

Jelmagyarázat.

P. N. = Pater noster (Miatyánk).
A. M. = Ave Maria.
✠ a mindig egyforma bevezetőversnek („Isten, siess segítségemre") jele, amelynél keresztet vetünk.

Ps.	= Psalmus (zsoltár). A jel előtti kis szám mutatja, hogy hány zsoltárt imádkozunk (A Matutinumnál pl. a két első nocturnusban hatot). A jel utáni szám a zsoltár sorszámát mutatja. (Ezt csak a mindig ismétlődő zsoltárnál lehetett jelölni, pl. a Matutinumban „Ps. 3.“)
Invit.	= Invitatorium. Meghívó zsoltár a reggeli dicséretre.
H	= Hymnus
V	= Vers
✠ L	= Lectio (olvasmány) Előtte a kereszt az áldásnak a jele arra a kérésre: „Uram, adj áldást reám,“ s ezt az apát adja.
R	= Responsorium (felelet-vers).
Cant.(Canticum)	= Dicsérő ének
Te Deum	= Téged, Isten . . .
Evangelium	= Evangélium
O	= Oratio
BDo	= Benedicamus Domino
F	= Fidelium.
AF. B. M. V.	= Záró Mária-antifona.
Capit.	= Capitulum.
R breve	= rövid responsorium.
Benedictus	= Zakariás dicsőitő éneke.
Mart.	= Martyrologium felolvasása.
✠ R	= Regula felolvasása.
N	= Necrologium (a halottakról való megemlékezés.)
Benedictio	= Áldásformula.
Magnificat	= Az Istenanya dicsőitő éneke.
L brevis	= Rövid olvasmány a Completorium elején.
Confiteor	= Confiteor.

V. KÉP: A MEGSZENTELT HÉT

AZ ÖTÖDIK KÉP:

A megszentelt hét.

Amikor a liturgia által kialakitott hétről tárgyalunk, akkor ezt nem szemlélhetjük oly önállóan, mint pl. a napot. A hét, vagy jobbanmondva a hetek, elsősorban a liturgikus év gerincét alkotják. A napoknak mindössze bizonyos ritmust adnak, melynek tetőpontja mindig a vasárnap. De azért a hétnek is van bizonyos alaprajza, még pedig egészen a teremtés művéig visszanyulik. Mert: „Hat napon alkotta Isten az eget és a földet, a hetedik napon pedig megnyugodott." (Gen. 2, 2.)

A vasárnap tehát a hét tetőpontja. Ez adja meg liturgiájával legtöbbször az egyházi év időszakának megfelelő hangulatot, színezetet. (Ez utóbbit szóról-szóra is lehet venni, mert ha más ünnep nem jön közbe, a vasárnap színében üljük meg a hét napjait.) A hétben is a szentmiseáldozat a középpont, mert tudjuk, az egyes napban is ez a helye és a jelentése. De mint a nap óráiba is a szentmise szövi bele sugarát, ugyanigy a szentmise-hozta kegyelem bocsátja bele sugarát a hétnek minden egyes napjába. Tehát a hét eredeti kialakítása elsősorban a liturgikus évszak mindenkori liturgiájától függ, de emellett az Egyház naponként megemlékezik a hétnek ősi alapvonásairól a vecsernye himnuszaiban, amelyek a teremtés művének hat napját juttatják eszünkbe. (L. a heti zsolozsma vecsernyehimnuszait.) Ebből a szempontból kell az egyes napokat közelebbről megvizsgálnunk. Sok értékes gondolatot meríthetünk ebből és elsősorban jó eszközt találunk arra, hogy egyre jobban átelmélkedjük Isten fölséges teremtését és neki mindezért hálát adjunk, mint ahogy az Egyház a napi

zsolozsmában számtalan alkalommal meg is teszi ezt. Azt is látjuk majd ebből, hogy az ószövetség csak lépcső az újhoz és látjuk azt is, hogy mint emelkedik fel az újban minden természetes a természetfelettibe, a kegyelem világába, éppen ennek kiépítésében mestermű az Egyház liturgiája.

„Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet... sötétség volt a mélységek fölött és Isten Lelke lebegett fölötte és mondá az Úr: Legyen világosság! És lett a világosság... Elválasztotta a világosságot a sötétségtől... és lőn este és reggel — egy nap." (Gen. 1, 1-5.) Isten elválasztotta az első napon a világosságot a sötétségtől — és a hét első napján támadt fel Krisztus is a halálból! A világ világossága legyőzte a sötétséget és megváltotta a sötétségben és a halál árnyékában ülő emberiséget. Az Úr feltámadásának emlékére a hét első napja lett az újszövetség pihenőnapja. És ez a mi vasárnapunk. Ezen a napon megemlékezik az Egyház hálás szívvel a megváltás kegyelméről, melyben minket Urunk boldogságot szerző szenvedése és dicsőséges feltámadása részesített. Husvéti öröm és a keresztség megújítása ilyenformán a vasárnap alapgondolatai. A kép megmutatja nekünk alsó felében a sötétség és világosság szétválasztását a teremtés első napján és ott látjuk a Szentlelket galamb alakjában. A felső részben a husvéti bárány, a feltámadás szimboluma. Az izsóp és a husvéti gyertya a keresztkut vizébe állítva, meg az „Asperges me" szavak jelzik a keresztség megújítását.

A teremtés második napján Isten elválasztotta a felső és az alsó vizeket. Gondoljunk mi is „a mennyei lakásra" és az angyalseregekre, (v. ö. 103. zs.), akik az Urnak ujjongva zengik az örök Sanctust. És emlékezzünk meg a mi Urunk Jézusnak szaváról, mikor nekünk arról szólott, hogy „az ő Atyjának házában számtalan lakás van", (Já. 14, 2.) ahová éppen az ő megváltó áldozata által mi is eljuthatunk. Az alsó kép bemutatja a teremtés második napjának művét, a felső és alsó vizek szétválasztását. S fölötte látjuk jelképezve a Sanctust éneklő angyalokkal a „mennyei lakás"-t. (Most értjük azt is, miért nevezi a liturgia a hétfőt második napnak, keddet a harmadik napnak és így tovább).

A teremtés harmadik napján Isten elválasztotta a szárazföldet a tenger vizétől. A teremtésnek ez a tényc is csak az újszövetségben találta meg a végső befejezettséget. Vér és víz áradt a Megváltó átdöfött oldalából Egyházába és megadják neki az ő életét. Ez az isteni forrása az élő víznek, mely átfolyik az Egyházon, tovább csörgedezik a szakramentumokban, elsősorban keresztségben és az Eucharisztiában. A szent egyházatyák tanítják azt is, hogy amint egykor Éva Ádám oldalából nyert életet, úgy jött elő az Egyház is a Megváltó oldalából. Látjuk a képen a föld és a tenger szétválasztását és a földön az első növények teremtését; de látjuk a Megváltó szívét az újszövetség kelyhével, melyből üdvösségünk forrásai, a vér és a víz folynak. (Já. 19, 34.) Jobbra a keresztség szimboluma a kis hal a vízben. Balra a hajó, az Egyház szimboluma, mert az Egyház szolgáltatja ki a szakramentumokat és mint hallottuk, a Megváltó oldalából származott titokzatos módon. Ez az eredeti liturgikus Jézus Szíve gondolat, melyhez semmi szubjektiv nem tapad. Egész nagyságában az Urnak és Egyházának képe áll előttünk.

A negyedik napon Isten befejezte a szétválasztások nagy művét, s megkezdődött az égnek és a földnek feldíszítése. Nappal ragyog a nap, az éjszakát megvilágítják a hold és a csillagok. És most már tudjuk, hogy számunkra a nap Krisztus szimboluma lett, mert maga mondotta magáról: „Ego sum lux mundi — én vagyok a világ világossága." (Já. 8, 12.) És mint a nap a maga világosságát adja tovább a holdnak és a csillagoknak, ugy van ez a kegyelem világában is. Mária, Istenanya, „ki szép, mint a hold" (Én. ɛn. 6, 9.) és mind a szentek, akik a csillagok megszámlálhatatlan seregéhez hasonlítanak, ragyogásukat csak Jézus Krisztus, a mindent megdicsőítő Nap által kapják. Miután képünk alsó részén ismét a teremtés művét látjuk, nézzük meg a felsőnek szimbolumait. Középen áll Krisztus, „az igaz világosság, mely minden embert megvilágosít" (Já. 1, 9.), őt a nap és benne az evangéliumos könyv jelképezik. Baloldalon látjuk Mária szimbolumát, a tövisek közt sértetlen liliomot, az Ave Mária felírással. Jobboldalán a szentek

három csoportjának szimbolumát, mert a liliom a szűzeket, a pálma a mártirokat és az olajág a hitvallókat jelképezi.

A teremtés ötödik napja az ég madarainak és a tenger halainak teremtését meséli el. A hal mint szimbolum nagyjelentőségű a liturgiában. Nemcsak a megkereszteltetek ábrázolták a kis hal jelképével, hanem az Eucharisztia szimboluma is a hal a kenyérkosárral. A madár pedig a lélek szimboluma. Képünkön nagyon szépen láthatjuk, mint táplálkoznak a madarak az élet kenyeréből, melyet a hal a hátán hord. Amint a víz és a levegő életelemei a halaknak és madaraknak, ugyanugy a lélek tulajdonképeni eleme a szent Eucharisztiának életet adó áldozata, melyet ezen a napon rendelt el az Ur az utolsó vacsorán.

A teremtés hatodik napján alkotta az Ur a földet benépesítő állatokat és végül az embert, amikor a Teremtő mondá: „Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra" (Gen. 1, 26.) és halhatatlan lelket lehelt bele. De Adám vétkezett és vele az egész emberi nem. De az Uristen, amikor örök végzéséből eljött az idők teljessége, elküldte nekünk emberalakban egyszülött Fiát, hogy mint az új Adám, megváltson minket a bűntől. „Et verbum caro factum est — És az Ige testté lőn, és miköztünk lakozék." (Já. 1, 14.) Ettől kezdve felmérhetetlen a megváltás kegyelemáradata, mely szétáradt az emberiségen; de a legnagyobb kegyelmi ajándék a megváltott emberiség számára az újszövetség papsága. A pap az Ur szava szerint a mi pásztorunk és vezetőnk. (Já, 21, 15-17.) Képünk alsó felén ismét a teremtés eseményét látjuk ábrázolva, a felsőn pedig látjuk a jászolt és a keresztet, a „testtélett Igének" trónjait. Jobbra a papság szimboluma van, a kehely és a stóla az evangéliumos könyvön. S jobboldalon a hívőket jelképező bárányokat látjuk, akik lelkipásztorukhoz jönnek.

„A hetedik napon pedig megpihent Isten és látta, hogy amit alkotott, az jó." (Gen. 1, 25.) Ezzel az Ur maga mutatta meg nekünk, hogy a hat munkás nap után pihennünk kell és a hetedik napot kötelességünk neki szentelni. Még ma is a hét ennek a napjának a neve Sabbatum (szombat). Az Ur sabbatnyugalmának van még egy mélységes jelentése. Ez az Isten nyugalma az örök-

kévalóságban, de ez a szentséges Szentháromságnak a bennelakása a megkeresztelt és így a szenttétevő kegyelem állapotában lévő ember lelkében. A sabbatnyugalom képét adja az Isten neve héber betűkkel egy háromszögben: Jahve, a szövetség Istene örökké trónol a mennyben. Fent látjuk a kinyilatkoztatásból megismert szentséges Szentháromságot, ott látjuk a mennyei örök dicsőségnek jelképét és az Isten bölcs uralkodásának képét a teremtésben. A tömjén és a mécses a mi imádságunknak és önátadásunknak jelképei, melyet most még itt a földön adunk Istennek, de egykor reményünk szerint megadjuk majd „per omnia saecula saeculorum — minden időkön át."

A HATODIK KÉP:

Az év megszentelése.

A liturgia szent évében megváltásunk nagy munkája, mely benne van teljes egészében minden egyes szentmiseáldozatban, kifejtésre talál. Krisztus misztériumának továbbhaladó emlékünnepe a liturgikus évnek egyetlen meghatározott alapmotivuma. Igy az is természetes, hogy minden ünnep és minden megemlékezés tetőpontját a szentmiseáldozatban éri el. De azért az ünnep nem korlátozódik egyedül a szent áldozat bemutatására, hanem kiterjed az egész napra (a zsolozsma-imában), esetleg egy hétre, vagy liturgikusan egy nyolcadra, vagy az is megesik, hogy az egész ünnepi időre. A hívők ezen ünnepeken nem puszta nézők, hanem mivel Krisztussal a legbensőbb közösségben állanak, benne és vele megszületnek Istenből, meghalnak benne a bűnnek, s ugyancsak feltámadnak benne, mint új emberek s igy lesznek egyre jobban megváltottak s így lesz Krisztus misztikus testében való közösségük egyre bensőbb. Ezeknek tudása után értjük meg a liturgikus év felépítését és szépségben meg fönségben való teljes gazdagságát.

Most áttérhetünk a szent évnek tulajdonképpeni felépitésére. Két nagy és önmagában véve zárt ünnepkör tárul elénk: a megtestesülésnek és a megváltásnak az ünnepköre. Mindegyiknek megvan az előkészítő ideje: az advent és a nagyböjt. Mindegyik felfelé menő vonalban eljut egy ünnephez (karácsony és husvét), azután a magasban maradva, megy tovább egy második főünnep felé (Epifania és Pünkösd), hogy utána lefelé menő vonalban találja meg kicsendülését és elhalkulását. (Epifania után hat, és pünkösd után huszonnégy vasárnap.)

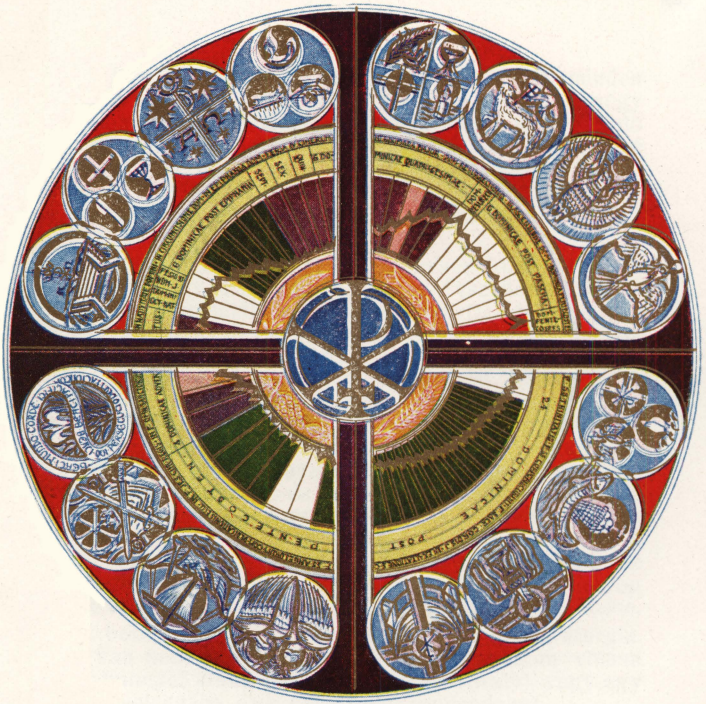

VI. KÉP: AZ ÉV MEGSZENTELÉSE

A husvéti kör, mint a fontosabb, kitünik minden részében nagyobb tömegével. Ezenkivül azonban a négy évszakos bőjt által még egy másik négy részre való osztása van a liturgikus évnek. Sőt az Ur ünnepei közé esnek azután az Isten Anyjának és a szenteknek az ünnepei. Majdnem azt mondhatnám, hogy a liturgikus év diszét alkotják, mint ahogy a templomokat arany korona díszíti.

A középpontban ismét a szentmiseáldozat van. Körülötte van egy kis koszoru a négy évszaknak szimbolumaival, a liliommal, kalásszal, szőlőfürttel és olajággal. Ez után következik egy kör az ötvenkét vasárnappal. Itt kell megemlitenünk, hogy a liturgikus év nem január 1.-én, hanem advent első vasárnapjával kezdődik. A vasárnapok a megfelelő színben vannak ábrázolva és igy jól szemlélhetjük még a két ünnepkör szép mértékét. A viola az előkészítő idők komoly színe. De mindegyikben van egy kis rózsaszín csik, ez advent harmadik vasárnapja (Gaudete) és a bőjt negyedik vasárnapja (Laetare), mert ekkor már a közelgő ünnepnek ujjong előre az Egyház. Az ünnepélyes és derűs fehér szín a főünnepek színe, a karácsonyé, Epifániáé, husvété és az ebbe az időbe eső vasárnapoké. Csak pünkösdön ragyog felénk a szeretet Istenének, a Szentléleknek piros színe.

A befejező időket zöld színben tartja meg a liturgia. Itt is van néhány fehér színű vasárnap, melyen valami külön ünnepet ülünk meg (pl. Krisztus Király), vagy egy ünnep nyolcadába esik (pl. Urnap nyolcadába).

A csikk-cakkos arany vonal, mely szalagként áthuzódik a vasárnapok mezején, rámutat az egyre jobban emelkedő, vagy elhalkuló ünnepi gondolatra. Adventben a négy vasárnap lassan emelkedik karácsony ünnepéhez, s ugyanigy kilenc vasárnapon át tart az emelkedés husvét ünnepéhez. Világosan látszik a kántorbőjtök lila keresztjén az évnek ősi négy részre osztása. A téli évszakos bőjt advent harmadik vasárnapja után következik, a tavaszi az első nagybőjti vasárnap után van, a nyári pünkösd hetében és az őszi a pünkösd utáni 17. héten.

A legkülső körben találunk még 12 szimbolumot. Ezek azoknak az ünnepeknek és ünnepi időknek jelképei,

melyek az egyházi év felépítését és jellegét világosan mutatják.

A megtestesülés ünnepkörének első főünnepe a Megváltó születése napja. Négy héten át vágyódtunk a Béke Fejedelme után és hívtuk Izaiással: „Harmatozzatok égi magasok." (45, 8.) Most eljött Krisztus-Király mint gyönge gyermek, hogy minket megváltson. Karácsony szimboluma a jászol, az Isten-Király trónja, a korona és a Krisztus-monogramm, az Alfa és az Omega. „A születés után nyolc napra körülmetélték a Gyermeket és Jézus nevét adták neki," — mondja a Szentírás. De karácsony nyolcadik napjának a tárgya nemcsak ez a névadás, hanem van egy mélyebb alapja is. A Király először tekint fel a keresztre és a Megváltó vérének első csöppjei most csordulnak ki. Jelképünk mutatja az ószövetség kését, de a keresztet és a kelyhet is, az újszövetség győzedelmi megváltó jeleit. Ezután jön a második főünnep: az Epifania. Tudjuk, hogy a bölcsek eljöttek keleti országokból karácsonyi ajándékaikkal, hogy hódoljanak az újszülött Király előtt. Ezek hárman azonban valamennyi népnek képviselői voltak, akik előtt az Ur megjelent, mint igaz Isten és ember. Epifania ünnepe királyi ünnep még más tekintetben is. Krisztus mint uralkodó bevonult a maga szent városába, az Egyházba. Ezért is jelképezik ezt az ünnepet az uralkodásnak és a győzelemnek jelei: a kereszt a csillagoktól körülvéve, az örök dicsőségnek győzelmi koszorújával díszítve mutatják az ő hatalmát égen és a földön.

Az egyházi év felépítésében most fontos nap következik: hamvazószerda. Ez már a megváltás ünnepköréhez tartozik és annak tulajdonképeni főkapuja. A megtestesülés ünnepköre bevégződött a hat vasárnappal és az utána következő három vasárnap már a bőjt bevezetése volt (Septuagesima, Sexagesima, Quinquagesima), mert ezek már lelkünknek uj irányt mutattak és velük már megkezdődött a második és jelentősebb, mert már kilenc héten át tartó felemelkedés a husvét ünnepe felé. Hamvazószerdának szimbolumai: a mécses, a hal a tányéron és a persely már jelzik a Szent Negyvennap programmját: több imádság, keményebb bőjt és bővebb alamizsna.

Mielőtt a ragyogó célhoz érnénk, a kilencedik hét az valóban „nagy hét", mert ebben elsősorban a mi Urunk megváltói munkájáról emlékezünk meg. Bevezeti a pálmavasárnap. Nagycsütörtök tulajdonképen az Oltáriszentség és az egyházi rend alapításának emlékünnepe, mert az utolsó vacsora két nagy ajándéka ez. Nagypéntek az a nap, melyen a világ üdvössége, Krisztus, keresztre feszíttetett és a megváltás boldogságot adó művét befejezte. Ez után következik a „legszentebb éjszaka", melynek hajnalán az Ur mint a halál és pokol legyőzője diadalmasan feltámadt. Ez az éjszaka lett megváltásunk hajnala, és mint megkereszteltek ezen énekeljük a mi ujjongó Allelujánkat. A következő kép ennek a négy napnak a szimbolumát mutatja: virágvasárnapé a pálma és az olajág, nagycsütörtököt jelezzük az eucharisztikus áldozat kelyhével, nagypéntek jele a győzedelmes kereszt és nagyszombatot, keresztségünk megújításának nagy napját jelzi a husvéti gyertya a keresztkut vizében, mert mindkettőt ezen a napon szenteli meg az Egyház.

Most eljutottunk a második ünnepkör magaslatára, s megünnepeljük az Ur feltámadását. „Ez az a nap, melyet az Ur nekünk alkotott" (117. zs), énekeli ujjongva az Egyház. Husvét szimboluma: az igazi husvéti bárány, Jézus Krisztus, ki nekünk megadta a békét. Mielőtt a második nagy ünnepet megülnénk, átmegyünk a mennybemenetel ünnepén (áldozócsütörtök). Jézus felmegy az Atyához, hogy nekünk lakást készítsen és hogy nekünk a vigasztaló Szentlelket elküldje. A mennybemenetel őskeresztény felfogását jelzi a nap felé repülő, győzedelmes sas. Mennyi erő és mennyi szépség van ebben a hasonlatban!

Az Ur mennybe ment és elküldötte nekünk a Szentlelket és ennek a lélekáradásnak az ünnepe a megváltás körének második fő pontja. Jelképe a Szentlélek galamb alakjában, feje fölött egy tüzes nyelvcsóvával. Most következik a kicsendülésnek és elhalkulásnak hosszu ideje: huszonnégy vasárnap, tehát majdnem fele az évnek. Azt mondhatnók, hogy ez a tulajdonképeni szent munkának az ideje, mely minket a megváltás művének történeti eseménye óta a küzdő és zarándokló Egyház

életére emlékeztet, s ez az idő, amelyben nekünk a Szentlélektől megerősítve Isten országáért dolgoznunk kell. Ennek az időszaknak jelzésére három ünnepet emeltünk ki, de ezek tulajdonképen nem tartoznak a megváltás drámájának a folyamatához. Ujabb ünnepek s mindegyik önmagában zárt, külön ünnep. Az első a Szentháromság vasárnapja; ezt vehetjük mintegy a megváltás művét megkoronázó befejezésnek. Azt mondhatnánk, hogy ez a „Gloria Patri . . .", melyet az Egyház nagyon sok imádság befejezéseként alkalmaz és most a husvéti ünnepkör végén ezzel a háromszemélyű egy Istennek mond hálát a megváltásért. A Szentháromság szimboluma a három egymásba kapcsolódó kör, melyben a kéz mutatja az Atyát, a jobboldali Krisztusmonogramm a Fiut, ki ott ül az Atya jobbján dicsőségben mint bíró és mint Egyházának vőlegénye és a galamb a Szentlélek örök képe.

Ez után jön az Urnap ünnepe. A nagyhét csütörtökjén az Ur közeli szenvedésének és halálának gondolata miatt nem tudja a liturgia a megfelelő örömmel megünnepelni a szent Eucharisztiát. Ezért rendelte el később az Egyház az Urnap körmenetes ünnepét. Adjunk hálát az Urnak az élet Kenyeréért, az ujszövetség áldozatáért és a mi igazi „Halunk"-ért, Jézus Krisztusért.

A legifjabb a harmadik ünnep, Jézus Szívének ünnepe. Jézus Szívének liturgikus megvilágítását már éreztük Epifania ünnepén. S mindazoknak, akik az Egyház szellemének megfelelően objektiv lelki életet akarnak kialakítani, Jézus Szivében nem annyira egyedül a szívet kell látniok és tisztelniök, hanem inkább a Megváltót, kinek lándzsa-átjárta oldalából vér és víz (keresztség és Eucharisztia) fakadt.

Lassan a pünkösd utáni idő is vége felé közeledik. Nemcsak a természetben, hanem a liturgikus évben is kezdődik az ősz. Egy új és nagy gondolat lép elénk: a küzdelem a bűn sötétsége ellen és az örök Birónak a várása, de nemcsak a világ végén, hanem a mi életünknek a végén is. Ebben az időben mindent a paruziának, vagyis az Ur újrajövetelének gondolata tölt be. Igy jutunk el azokhoz az ünnepekhez, melyek a liturgikus évnek eschatologikus (a végső dolgokra irányuló) jellegét emelik ki. Vannak külön ünnepek is, de ezeknek

alapmotivumuk más. Az egyházi ősz kezdetén ott áll a keresztfa s már mutatja az Emberfiának jelét, mely akkor jelenik majd meg igazán felmagasztalva, mikor az Ur ítéletre jön. Ez a keresztfelmagasztalás ünnepének (szeptember 14.) az igazi és legmélyebb gondolata. Ezt jelképezi a kereszt mint királyi zászló és mint bírói trón. A liturgikus év őszébe esnek az angyalok ünnepei. S ide is illenek, ha meggondoljuk, hogy ez az idő a bűn sötétsége elleni küzdelemnek az ideje s ebben a küzdelemben segítőink a szent angyalok, élükön Szent Mihállyal, kinek neve mint csatakiáltás zeng végig a harcosok sorai közt: „Kicsoda olyan, mint az Isten?" Ezt az ünnepet jelzik az imádkozó angyalok, ahogy őket a próféta látta, hat szárnnyal. A templomszentelési ünnepek is mély értelmet mutatva kerülnek az őszi időbe. Nemcsak arra adnak alkalmat, hogy hálát adjunk mindenért, amit Isten Egyháza által a kegyelemnek ebben az évében velünk tett, hanem ismét emlékeztetnek a világ végére és az Ur szavaira Egyházáról, hogy sziklára építi azt és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta (Mt. 16, 18), mert ő maga Egyháza mellett marad a világ végéig (Mt. 28, 20.). Az ég felé küzdelmek és viharok közt zarándokló Egyház képe a hajó.

Még két egészen „eschatologikus" ünnep marad hátra: Krisztus Király ünnepe és mindenszentek. „A Király jön ítéletre", ez az elsőnek a motivuma. Krisztus, a Király el fog jönni. Ezt tudja Egyházanyánk és mi is láttuk már, hogy ebben az időben gyakrabban gondol az Ur újraeljövetelére, mint máskor. Már készíti számára az uralkodói trónt és bírói széket; ujjongva gondol rá, hogy az ő Ura király minden földek felett és hogy trónjának támaszai a jog és igazság. Ezért látjuk az ősegyház paruzia-szimbolumát, az elkészített trónt, mely fölött a korona jelzi Krisztus uralkodói hatalmát és a két keresztbetett kard az ő bírói hatalmát. De Krisztus, a megdicsőült Isten-Király nem jön egyedül: ragyogó, fényes, hatalmas nagy sereg követi, a diadalmas Egyház. A szentek eljönnek Urukkal ítéletre, bár jutalmukat már megkapták és bemennek az örök örömök országába. A liturgikus évnek hatalmas záróakkordjai ezek az ünnepek. Bennök mindig és mindig az eljövetel gondolatát

találjuk meg, mert az járja át a liturgia őszének minden napját. Mindenszentek ünnepét jelképezi a vértanuk pálmája, a hitvallók, s a többi szentek olajága és a szüzek lilioma, a nyolc boldogság szavaival együtt: „Boldogok a tisztaszívűek . . . kik üldözést szenvednek s boldogok a békeszeretők."

Vessünk most egy pillantást a liturgikus év egészére s akkor majd feltünik, hogy az egész megszentelt év felépítése mennyire hasonlít az egyes napnak a megszenteléséhez. A megváltás ünnepköre az advent gondolatával, mely a tél sötétségére esik, mintegy a liturgikus év Matutinumát alkotja. Tavasszal husvét ünnepe a felfelő emelkedő napban az év Laudese. Pünkösd a Szentlélek eljövetelével a Tertia. Sexta és Nona a nyár, mikor a nap is körpályájának tetőpontján áll és emlékeztet a megfelelő imádságos hórákra. Az ősz az évnek estéje, a Vesperae-nak és Completoriumnak az ideje, mikor hálát adunk az Urnak a kapott kegyelmekért, s készítjük a mécsest az Ur eljövetelére.

Vándorutunk a liturgikus éven át végetért az Ur végső jövetelére való gondolattal, de egybekapcsolva az első jövetelnek emlékével, a kegyelem körforgása a megtestesülés misztériumával újra kezdődik.

VII. KÉP: A HÉT ALAP-PILLÉR

A HETEDIK KÉP:

A hét alap-pillér.

Eddig főként az időnek a liturgia által kialakított és megszentelt köreiről elmélkedtünk, még pedig háromról, a napról, a hétről és az évről. A negyedik kört, egész életünknek megszentelését csak érintettük, de most erről kell részletesebben tárgyalnunk. Az életünknek a liturgia által történő megszentelését egy merészívű hídhoz hasonlíthatjuk, melyre életünk kezdetekor léptünk és amelyet csak akkor hagyunk el, amikor az örökkévalóság házába lépünk. Az Ur Jézus maga mondotta: „Az élet olyan, mint egy híd, a hídon pedig nem szoktak házat építeni." Sajnos, hogy a legtöbb katholikus nagyon is közömbösen megy át ezen a hídon és csak sejteni is alig tudja, hogy mily végtelen szeretettel kiséri őket az Egyház és hogy általa naponként mily sok ajándékot kapunk. Minden egyes tag Krisztus misztikus testében megtapasztalhatja az Egyháznak gondosságát; s mivel mindnyájan ugyanazzal a szeretettel gazdagodunk, azért az egyesnek adott ajándék kihat az egész közösségre.

A legnagyobb és a legdöntőjellegűbb, amivel az Egyház életünket alakítja és megszenteli a hét szent szakramentum. Ezek a hídnak az alappillérjei és a szentmiseáldozattal ezek a legfontosabb liturgikus cselekedetek. Hogy a szent szakramentumok a legdöntőbbek életünk megszentelésére, azt látjuk a következőkből: Először a keresztség által leszünk tagok Krisztus testében és ezáltal leszünk „kiválasztott nemzedék, királyi papság, megszentelt nép" (I. Pét. 1, 9.). Hogy azonban a szakramentumokat kioszthassa és a kegyelmeket közölhesse, az Egyház papot rendel s őt a papszentelés szak-

ramentuma által e hivatal gyakorlására külön kegyelmi ajándékokkal és külön hatalommal felruházza. De az isteni és természetfölötti élet számára van még egy előfeltétel: a természetes élet. Az Egyház ezt is már a kezdetében megszenteltnek akarja tudni és meg is szenteli a házastársak életét a házasság szakramentuma által, amely lényegében képmása Krisztus és az Egyház jegyesi kapcsolatának. A szent Eucharisztia táplálja az egyes emberben és fenntartja a keresztség kegyelmét s kiérésre segíti. A Szentlélek szakramentumában a lelki nagykorúságnak még külön jelét kapja a lélek. A bérmálás valóban lovaggáütés a keresztény számára, hogy a Szentlélekisten segítségével megerősítve, bátran álljon be Krisztus seregének csatasorába. Az élet megszenteléséhez tartozik a penitencia is. A küzdelemben ugyanis sokan válnak gyöngévé, sokan kapnak nehéz sebeket és jutnak fogságba. Ekkor az kell, hogy telve bánattal, forduljon a lélek minden irgalom Atyjához és a bűnbánat szakramentumában vallja meg bűneit és így minden bűntől tisztára mosva ismét beállhasson Krisztus misztikus testének egészséges, életképes és küzdeni tudó tagjai közé. És legvégül következik a hetedik pillér, a szent olaj, mely az utolsó küzdelemben nyujt támogatást. Nem volna szabad ennek a szakramentumnak a halálra való előkészítésnek lennie, mert ez az utolsó ad nekünk erőt, hogy ennek a világnak küzdőterét győzedelmesen es békével elhagyhassuk és az élet hídján való vándorlásunk után minden bűntől megtisztítva, boldogan eljuthassunk az örök hazába.

Képünk a hét szakramentumnak ezt a felépítését és benső összefüggését akarja megmutatni. A könnyebb megértés kedvéért ugyanazokat a szimbolumokat használjuk, mint az első képen, csak most az összefüggést akarjuk jobban megmutatni. Itt említjük meg mindjárt, hogy a második rész képeiben szintén van állandó középpont, mint ahogy az idő megszenteléséénél mindenütt a középpontban láttuk a szent áldozat szimbolumát, mely elsősorban szolgál az idő négy körének megszentelésére. (Sőt végső elemzésben még a szakramentumok is mind az Eucharisztiával a legszorosabb kapcsolatban vannak, mindegyik kiszolgáltatásának fontos részét alkotja). Itt

a középpontot a Szentháromság szimboluma adja. Mert csak az Atya áldó keze által, a Megváltó keresztje által és a Szentlélek segítsége által tud az Egyház valamit végbevinni. Mert ő csak közvetítője és kiosztója a kegyelmeknek, ő a nagy hídépítő.

Ezen a képen a két első isteni személy szimboluma egészen fent van. Ott van a háromszög az Atyaisten számára és a Krisztus-monogramm a Fiuisten számára. Ezekkel a legbensőbb összeköttetésben áll a papság jelképe. A pap maga az emberek közül való, s azért csak lépésről-lépésre, hét lépcsőfokon át, a hét szentelésen át emelkedhetik fel a szent hegyre, ahol a háromszemélyű egy Isten van.

A második szimbolum a házasságé. Tudjuk, megszentelt föld ez az isteni élet vetése számára. Krisztus maga áll áldóan a mirtuszkoszorúval övezett jegygyűrűk fölött.

Most következik a keresztség szimboluma, meg a szent Eucharisztiáé és alattuk a Szentléleké, a harmadik isteni személyé. Az ő sugarai ragyogják át és éltetik az Egyház egész kegyelmi életét. A hét szakramentum mindegyike az ő fényében ragyog.

Egészen lent van két szimbolum a penitencia és a kenet számára. A madár a léleknek ősi szimboluma. Baloldalon a bűnnek hálójából kiszabadulva repül vissza a közösségbe, a jobboldalon pedig az élet küzdőtere fölött repül győzedelmesen a béke jelével, az olajággal az örök hazába.

A NYOLCADIK KÉP:

A papszentelés. Az alsóbb rendek.

„Minden főpap az emberek közül vétetik . . . és nem maga szerzi ezt a tisztességet, hanem Isten hívja." (Zsid. 5, 1-4.) Amikor így egy meghívott ember a tömegből kiemelkedik, hogy kövesse Isten hívását, ez mindig már magában is valami megragadót rejt. Az Egyház felveszi őt ünnepélyesen az Úr szolgái közé és sorjában megajándékozza a hét szenteléssel, melyből hat előkészíti a jövendő papot a hetedikre, a papszentelés szakramentumára. Így beszélhetünk tehát arról a hét lépcsőfokról, melyeket e szakramentum képénél láttunk.

Azok a szentelések, melyeket az Egyház a papoknak ad, feltétlenül és teljesen beletartoznak az élet megszentelésébe. Nemcsak azért, mert egy szakramentumra készítenek elő, tehát a földről az égbe vezető hídnak egyik pillérjére, mely mint kegyelemközlő, az első helyen áll, hanem mert mi tudjuk: ami az egyik taggal történik, megérzi az egész test, s ezenkívül a szent keresztségben és bérmálásban részesei lettünk az általános és királyi papságnak, tehát titokzatos módon részesei lettünk a szent egyházi rendnek is.

A papszentelés az egyetlen szakramentum, melyet ilyen hosszú és különböző szentelésekkel egybekötött előkészítő idő előz meg. Ebből jól megérthetjük, menynyire szívügye Egyházanyánknak, hogy az Úr szentélyében csak egészen alkalmas és jól előkészített szolgák szolgáljanak. De nekünk is, Isten szent népének, segítenünk kell az Egyházat a papok kiképzésében, hiszen azok a mi papjaink is, még pedig azzal, hogy imáinkban és a szent áldozat bemutatásakor megemlékezünk róluk

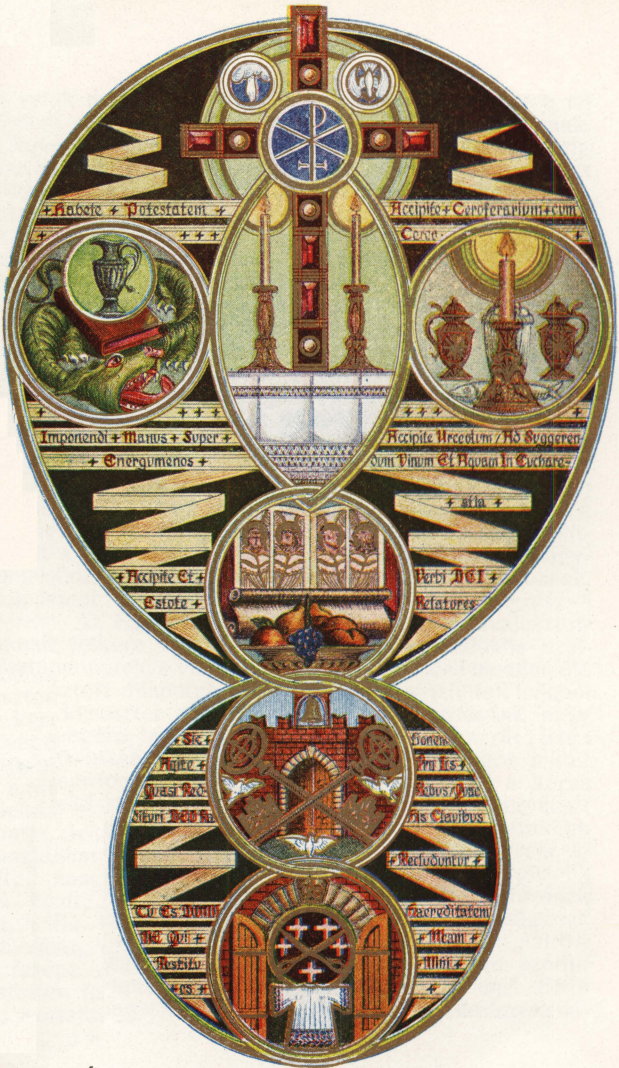

VIII. KÉP: A PAPSZENTELÉS Az alsóbb rendek

és velük megyünk a hét lépcsőfokon át, melyek a mi életünk megszentelésére is oly nagy fontossággal bírnak. A következőkben nem vesszük, mert nem vehetjük végig részleteiben a szentelések ritusát, hanem csak az egyes fokozatok szimbolumát adjuk, de ezek a szimbolumok szép és értékes gondolatoknak kimeríthetetlen forrásai. (Azonban ajánljuk, hogy a szent szentelések szertartásaiba mélyebben éljük bele magunkat, s ennek eszköze, hogy amikor lehet, résztveszünk a szenteléseken, de máskor is átolvassuk ezeket a szertartásokat). Szabály szerint csak püspök szolgáltatja ki a szent rendeket, de általában az alsóbb rendek kivétetnek, mert ezeket pl. az apát is kiszolgáltathatja szerzeteseinek. A szent rendek feladására az Egyház külön napokat szentel, ilyenek pl. az évnegyedes böjtök szombatjai. Általában alsóbb és felsőbb rendekről beszélnek, még pedig van négy alsóbb és három felsőbb rend.

Minden szentelést megelőz a hajnyirás (tonzura) feladása. Ennek az ünnepélyes szertartását, mellyel a papságra hivatottakat felveszi az Egyház, összehasonlíthatjuk a szent Egyház bevezető kapujával, mert elhagyják a laikus állapotot és ettől kezdve azok közé tartoznak, akik Istent választották osztályrészükül. (Osztályrész — kléros). Az Egyház ezeknek a püspök által kiválasztottaknak lelkére köti, hogy miután Isten kűlönös szolgálatába léptek, e világról és örömeiről le kell mondaniok. Kiválasztott állapotuk jeléül a püspök a jelöltek hajából öt kis keresztet vág ki. Ennek a szertartásnak mély jelentőségére tekint az Egyház, amikor a tonzurát „Isten koronája másának" nevezi. Különös fontosságot mutat az az antifona, melyet a 15. zsoltár szavaival a kórus eme „lelki koronázás" alatt énekel. Ezt a keretverset felfoghatjuk az egész szertartás vezető gondolataként. Igy hangzik: „Tu es, Domine . . . Te vagy, Uram, ki biztosítod számomra az én osztályrészemet." A püspök az ifjú kiválasztottnak átadja ezután új hivatásának ruháját, a fehér karinget, mely a szív tisztaságának jelképe. Az átadást a következő szavak kisérik: „Öltöztessen fel téged az Ur az új emberbe, ki Isten szerint alkottatott igazságban és valódi szentségben." Ettől kezdve a magasabb rendekig a karing a klerikusok hi-

vatalos ruhája. Mielőtt a püspök új fiait elbocsátja, mégegyszer lelkük elé állítja új hivatásuk egész nagyságát.

A szentmise bemutatása alkalmával, mely most következik, a klerikus felajánláskor égő gyertyát visz az oltárhoz. Ez maradványa a régi felajánlási körmenetnek, melyben az egész közösség résztvett. A püspök áldozáskor kiosztja a felvetteknek az élet Kenyerét. A szentmise végén befejező intést mond a klerikusoknak. Ez a felajánlás, szentáldozás és intés megvan minden szentelésnél egyformán, azért nem ismételjük meg többé.

Az Isten szolgái közé választott ezután kapja meg az első rendet, melyet latinul ostiariatus — ajtóőrzőnek nevezünk. Ma csak kevés klerikus gyakorolja külön ezzel a renddel egybekötött hivatalát: legfeljebb a dómok és apátságokban. De a szentelés értelme és hatása magától értetődően ugyanaz, mint az első keresztény századokban.

Az ostiariusra volt bízva egykor az Isten házának őrzése. Neki kellett gondoskodnia, hogy annak ajtaja kellő időben nyitva álljon a hívők számára és hogy ismét bezáruljon. (A madarak, melyek minden oldalról a templom felé repülnek, jelzik a hívőket, kiket az ostiarius enged be a szentélybe.) Neki kellett gondoskodnia arról is, hogy az istentisztelet idejét kellő időben jelezzék és hogy senki oda nem való ezt ne zavarja.

A szentelés alkalmával az új jelöltnek a püspök még ma is a templomkulcsokat nyujtja oda megérintés végett. Miután bevezető beszédben intette őket az új hivatalra, a kulcs átadását ezekkel a szavakkal kiséri: „Sic agite... működjetek mint olyanok, kiknek Isten előtt számot kell adni mindarról, miket ezek a kulcsok zárnak.“ A kulcsok átadása után idősebb pap (az archidiakonus) odavezeti az ostiariust a templomajtóhoz s azt ki kell nyitnia, majd be kell zárnia. Ezenkivül a haranggal, vagy csengettyűvel jelt kell adnia az istentiszteletre. Ezután visszavezeti őket az oltárhoz, s a püspök a felszenteltetket Isten kegyelmébe ajánlja, s elbocsátja.

A képen látjuk, hogy ezek a szentelések, habár belső kapcsolatban vannak a következőkkel, azért egy kisebb külső kört alkotnak. Ennek van külön jelentése: az ostiarius még nem teljesíthet közvetlen szolgálatot az oltárnál, még nem állhat ott a misező pap segítségére;

csak a második renddel, a lectoratussal (felolvasó) szabad a klerikusnak szolgálnia az oltárnál. A lector egykor az istentisztelet alkalmával végezte a Szentírásból való olvasásokat. Erre mutatnak az epistola-tekercsek és az evangéliumos könyv. Ezenkivül a gyümölcsök és a kenyér megáldása is a lector kötelessége volt. Ma a nagymisében a szentlecke olvasása átment a subdiakonusra, az evangéliumé a diakonusra s a lector számára a profécíák olvasása maradt Nagyszombaton, pünkösd vigiliáján, és még néhány más olvasmány.

Szép bevezetés után, mely a jelölteket előkészíti hivatalukra és a szentelésre, átnyujtja a püspök az evangéliumot és szentleckét tartalmazó könyvet így: „Accipite . . . fogadjátok és legyetek Isten nevének továbbadói, hogy hivatalotokat lelkiismeretesen betöltve, részesüljetek azok jutalmában, kik Isten nevét jól szolgálták kezdettől fogva." Egy imával fejezi be a püspök a szentelést.

Itt mutathatunk rá a mélyértelmű szimbolikára, melyet a szent rendek feladásánál a tárgyak átadása oly világosan jelent. Ezek mintapéldák lehetnek a hit szimbolikájának megértésében. Ezzel a jelképes átadással kapja meg a hatalmat és erőt hivatala betöltésére az egyes kiválasztott.

Ezután következik az exorcisták (ördögűzők) rendjének feladása. A képen az ördögöt sárkányalak mutatja, amint ránehezedik az ördögűzés formuláit tartalmazó könyvre. S ez a szentelés ad jogot, hogy a megszállottak fölött elmondják az Egyház imáit a gonosz kiűzésére, főként hogy a keresztségre jelentkezőket megszabadítsák az ősellenség hatalmából és befolyásától. Az exorcista segített az ostiariusnak, hogy akiknek nem volt szabad résztvenniök az áldozatban, elhagyják a templomot. Ezek voltak a keresztségre készülők és a különböző vezeklők. Az exorcista feladata még a víz előkészítése az istentiszteletre; ezt jelzi a „lavabo" kanna. Azonban természetesen a papnak csak külön főpásztori engedéllyel szabad az ünnepélyes exorcizmust gyakorolnia.

De ehhez a hatalmat mégis csak akkor kapja, amikor a püspök átnyujtja neki a szertartáskönyvet, ezekkel a szavakkal: „Accipite . . . Fogadjátok és véssétek emlé-

kezetetekbe és birjátok a hatalmat, hogy kezeteket a megszálltakra tegyétek, még pedig mind a megkeresztteltekre, mind a keresztségre törekvőkre.“ Az excorcistától nagy hitet, a lelkiismeret tisztaságát kívánják a felszentelés imádságai.

A négy alsóbb rend közül az utolsó és a legelőkelőbb az akolitusok rendje, mert ők kisérik a püspököt és ők viszik a gyertyát az istentisztelet alkalmával. Az akolitus már az oltár közelében áll, mert nemcsak a gyertyát viszi az istentiszteletnél, hanem ő adja a püspöknek a szent áldozat alkalmával a bort és a vizet. Ezt a hivatalt ma legtöbbször a ministráns látja el. Az akolitusok szentelését jellemzi a hosszabb imádság és ebben szép az utalás a világosság hordozóira. A püspök intésében is az apostol szavaival szól a felszentelendőkhöz: „Az istentelen és bűnös nemzedék között világítsatok, mint fények a világban . . . Legyetek ezért felövezve és tartsátok kezetekben az égő mécseseket, hogy a világosság gyermekei legyetek. Vessétek el a sötétség műveit és öltsétek magatokra a világosság fegyverzetét . . . Járjatok, mint a világosság gyermekei.“ Ez után a püspök odaadja nekik a gyertyatartót a gyertyával és a misekancsókat, közben ezt mondja: „Accipite . . . Fogadjátok a kancsókat, hogy vizet és bort vigyetek Krisztus vérének szent Eucharisztiájához az Urnak nevében.“

A hal-szimbolum mutatja az akolitusok szoros kapcsolatát az oltárnál történő szent áldozathoz. Képünk középpontja a Szentháromság szimbolumán kivül még az oltár. Ez magától értetődő, mert az oltár középpont a hívők és a papok életében, de azért is, mert a püspök a szent rendeket szentmiseáldozat alatt adja fel. Győzedelmesen ragyog a gemma-kereszt, megváltásunk jele az oltár felett, melyen hálaadásunkat ünnepeljük megváltásunk műveért, melyet a mi Főpapunk, Krisztus Urunk vitt végbe miérettünk.

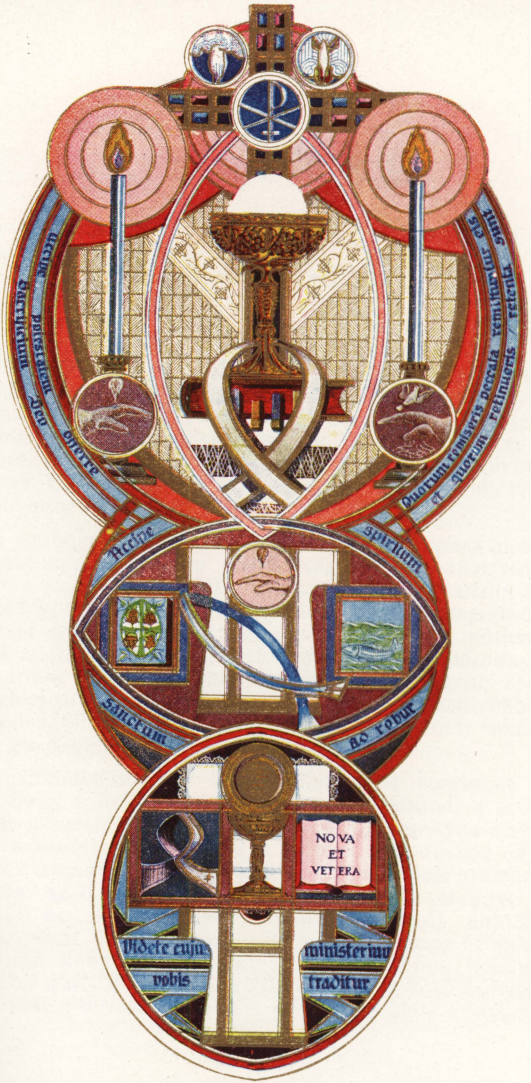

IX. KÉP: A MAGASABB RENDEK

KILENCEDIK KÉP:

A magasabb rendek.

Említettük, hogy a négy alsóbb renddel kapcsolatos hivatalokat ma már a legritkább esetekben gyakorolják, de máskép áll a helyzet a papság felé vezető következő két fokozatnál. A szubdiakonusok (alszerpapok) és a diakonusok (szerpapok) még ma is gyakorolják hivatalukat az Egyházban, ha nem is olyan mértékben, mint az első századokban.

A szubdiakonussá szentelés fontos határpont annak az életében, akit Isten az ő szolgálatára kiválasztott. Ennek a szentelésnek felvevője már magára vállalja azt a nehéz kötelezettséget, hogy élete végéig naponként elmondja az Egyház zsolozsma-imáját és hogy nőtlenül maradva, tiszta életet él. Tehát most „az Egyháznak és az oltárnak igazi szolgája" lett. A három felsőbb rend szentelési liturgiája nagyon gazdag szép szertartásokban és imádságokban, de a szimbolikája is most már fokról-fokra gazdagabb lesz.

A szubdiakonus a felszentelés által megkapja a jogot, hogy a diakonus oldalán közreműködjék a szent áldozat bemutatásánál. Ő olvassa az ünnepélyes nagymisén a szentleckét, ő viszi a kelyhet az oltárhoz és ő adja a diakonusnak a bort és a vizet az áldozat számára. Régente az ő hivatalához tartozott, hogy átvegye a hívektől az istentisztelet alkalmával hozott áldozati adományokat és kiválassza ezekből az áldozat számára megfelelő kenyeret és bort. A szubdiakonus különös tisztjéhez tartozik még, hogy ő mossa ki a korporálékat, azt a vászonterítőt, melyen a szentmise alatt a konsze-

krált ostya nyugodott és a szent vér maradványait felszívó kehelykendőket.

A magasabb rendek feladása a diadalmas Egyház ünnepélyes felszólításával, a Mindenszentek litániájával kezdődik. Ezt követi a püspök szava, mellyel bevezeti a jelölteket hivatalukba, s különösen szép és finom az utalás arra a szolgálatra, mellyel az oltár szent ruháit tisztítják. Majd átnyujtja a püspök a szentelendőnek az üres kelyhet egy paténával s közben ezeket a szép szavakat mondja: „Videte . . . lássátok milyen hivatal bizatik reátok! Ezért intelek titeket, hogy úgy gyakoroljátok, hogy Isten tetszésére lehessetek." Az archidiakonus odanyujtja a borral és vízzel megtöltött misekancsókat, azután a tálcát és a lavabo kendőt, hogy megérintsék. További imák után elkezdi a püspök a fiatal szubdiakonust felöltöztetni új hivatalának ruháiba; mert az ő ruhája már nem az alsóbb rendek egyszerű karingje, hanem már a szentelésre vállkendővel és cingulummal felövezett albában jelenik meg. A karjukon hordják azután a tulajdonképeni új hivatalos ruhát és állásuk jelvényét: a tunikát és a manipulust. A püspök először mindenkinek a fejére huzza a vállkendőt, az érzékek elzárásának jelvényét, mindenkinek balkarjára felhuzza a manipulust, mely a jócselekedetek gyümölcseit jelzi, végül felöltözteti a tunikába, „az öröm és vidámság ruhájába." Ez után adják át a jelöltnek a lecke-könyvet, és ezzel a meghatalmazást, hogy Isten Egyházában a szentleckét felolvashassa, hogy a mennyei Atya kincsestárából „újat és régit" (Mt. 13, 52.) előhozhasson.

Ezzel a felszentelés végetér. A képen a szimbolumok bőségéből csak a legfontosabbat emelhetjük ki. A legalsó kör az alszerpap szentelés ábrázolása. Látjuk a tunikát és fent a manipulust, a szubdiakonus hivatalos ruháit, középen a kelyhet a paténával és mögötte a kiterített korporálét és jobboldalon a szentlecke-könyvet.

Egyre ünnepélyesebb, egyre hatalmasabb lesz az Úr szent hegyére való felemelkedés. Szolgáját a diakonus szentelés már az utolsóelőtti lépcsőfokra vezeti. A diakonus névre vonatkozóan már az Apostolok cselekedetében olvashatjuk a következőket:

„Ama napokban azonban a tanítványok számának megszaporodtával zúgolódás támadt a görögök között a zsidók ellen amiatt, hogy özvegyeiket elhanyagolják a mindennapi kiszolgálásnál. A tizenkettő tehát egybehívta a tanítványok sokaságát és mondák: Nem volna rendjén, hogy az asztaloknál szolgáljunk, s közben elhanyagoljuk az Isten igéjét. Azért, testvérek, szemeljetek ki magatok közül hét jóhírű, Szentlélekkel és bölcsességgel teljes férfit s bízzuk rájuk ezt a foglalatosságot. Mi meg majd a könyörgéssel és az ige szolgálatával foglalkozunk. Ez a beszéd tetszett az egész sokaságnak. Kiválasztották ennélfogva Istvánt, kit eltöltött a hit és a Szentlélek, továbbá Fülöpöt, Prochorust, Nikánort, Timont, Parmenást és Nikolaust, az antiochiai prozelitát. Ezeket az apostolok elé állították és imádság közben rájuk tették kezüket." (Ap. cs. 6, 1—6.)

Látjuk ebből, hogy a diakonus feladata eredetileg a szegényekről való gondoskodás volt. De csakhamar más hivatalok is járultak ehhez, melyeket részben ma is gyakorolnak. Ezek: az Eucharisztia kiosztása, a kézrátétel az oltárnál, prédikáció, keresztelés és régebben az agapénak, a szeretetlakomának az előkészítése is. Ezáltal a diakonus a püspök tulajdonképeni szolgájává lett az oltárnál. Ma az ő különleges feladata ünnepi misékben az evangélium éneklése, kiosztani, keresztelni és prédikálni csak külön főpásztori engedéllyel szabad neki.

A felszentelés szertartásának egész rövid áttekintése is sok újat hoz az előbbi szentelésekhez hasonlítva. A jelöltek ugyanúgy jönnek az oltárhoz, mint a szubdiakonusok, vállkendővel, fehér albában övvel; a jövendő hivatalos ruhájukat és jelvényüket: a dalmatikát és a stólát balkarjukon hozzák. De a szertartás nem úgy kezdődik, mint az eddigiek, hogy a néven szólítás után a püspök intelmet mond a jelölteknek, hanem ezt megelőzi egy rövid examen, bírói vizsga. A püspök bizonyosságot szerez az archidiakonus utján, hogy vajjon azok, akiket „a diakonatus terhére" fel akar szentelni, méltók-e erre. Itt találkozunk először azzal az ősi szokással, hogy a püspöknek a klérus és a nép mutatja be a kiválasztott jelölteket és ő — mindenesetre inkább csak a forma kedvéért — megkérdezi, hogy nincs-e valami a kiválasz-

tottak ellen, ami őt megakadályozhatná, hogy nekik megadja a felszentelést.

Csak ez után következik a hivatalba való szép, de hosszú bevezetés és a Mindenszentek litániája. Miután a püspök felszólította a jelenlévőket, hogy vele együtt imádkozzanak, elkezdi a fölséges felszentelési prefációt, az Anyaszentegyháznak nagy dicsérő és hálaadó imádságát. Közben jobbkezét a felszentelendők fejére helyezi és mondja: „Accipite . . . fogadjátok a Szentlelket erősítésül és ellenállásul a sátán és az ő csábításával szemben az Urnak nevében." A kézfeltétel a szentelés legfontosabb mozzanata és mély szimbolikája van.

A kézfeltétel után a püspök befejezi a prefációt és megkezdi az ujonnan felszenteltek beöltöztetését hivatalos ruhájukba. Először rájuk teszi a stólát, az Isten kezéből nyert hivatalnak a jelvényét. A bal vállon átveti és a jobb csípőnél a két végét egymással átköti. Azután rájuk adja a dalmatikát, „az igazságosság páncélját." „Végül átnyujtja nekik az evangéliumos könyvet, s ezzel megadja nekik a teljes hatalmat, hogy az evangéliumot Isten Egyházában felolvashassák. A szentelés „az oltár szolgáiért" mondott kettős kérő imádsággal záródik.

A képen a hivatalos ruhán kívül látjuk balra az evangéliumos könyvet, jobbra a keresztség szimbolumát, mely jelzi a diakonusnak működését a szakramentum kiszolgáltatásában. A középső körben van a kézrátétel szimboluma, amely által a Szentlélek tüzes nyelv alakjában leszáll a felszentelendőre.

Valami gyönyörű szép és mélyen megragadó, amit az Egyház a liturgiában nyujt nekünk: a papszentelés. A klerikus erre a nagy pillanatra jól előkészítve, most valóban teljesen és örökre beléphet a szentek szentjébe. Mostantól mint közvetítő fog működni Isten és emberek között és mint a Legfölségesebb kegyelmeinek kiosztója. Ő az áldozatbemutató pap, aki a szent misztériumnak megünneplésekor a mi áldozati adományainkat bemutatja a mennyei Atyának, s azokat Krisztus parancsára az Úr szent testévé és véréve változtatja, majd visszaadja nekünk, de megszentelve és megdicsőítve, mint az örök élet zálogát. A pap lesz továbbá a kegyelmek közvetítője, a szakramentumok, de különösen a

penitenciának kiosztása által. Megkapja tehát a hatalmat az Úr mindkét teste fölött, az eucharisztikus és misztikus teste fölött, s ezzel lesz a mi életmegszentelésünk tulajdonképeni megvalósítója.

A papszentelésre jelöltek, úgyanúgy, mint az előző két szentelésnél, balkarjukon hozzák a jövendő hivatalos ruhájukat, de a papszentelésnél a miseruha hátsó fele fel van csavarva. A szentelés ennél is a pásztor kérdezősködésével kezdődik, hogy vajjon méltók-e a jelöltek erre a méltóságra. Ha az archidiakonus ezt megerősíti, akkor a püspök, mint a diakonusszentelésnél, a klérushoz és a néphez fordul, hogy az ő véleményüket megtudja és csak ez után mondja el a szokott figyelmeztetést a jelöltekhez, mely után következik a litánia. Végre elérkezett az a kimondhatatlanul fontos és szent pillanat, melyben a Szentlélek kegyelmének teljességét a szegény emberekre sugároztatja és nekik papi hatalmat kölcsönöz. Rányomja kitörülhetetlen pecsétként a papi karaktert, vagy ennek megadja az utolsó befejezést. A Szentléleknek ez a hívása ismét kézrátétellel történik. De nemcsak az egyik, hanem most a püspök mindkét kezét mély hallgatás közt a kiválasztottak fejére helyezi és utána ugyanígy valamennyi jelenlévő pap. Ennek a cselekedetnek is az alapja mélységes szimbolika. A diakonus csak segédje volt a püspöknek, tehát csak bizonyos meghatalmazása volt. De most, mikor pappászentelik, megkap minden hatalmat és a többi papok is mintegy megosztják vele a maguk papi pneumáját, lelkét. Miután minden pap elvégezte a kézrátételt, valamennyien az ujonnan szenteltek fölé tartják jobb karjukat és a püspök két rövid szentelő imádságot mond, amelyek átmenetet alkotnak „a hálaadó főimához" (szentelési prefációhoz), amit befejez a papi ruhák átadása. A püspök mindegyiknek mellén keresztbe téve feladja a stólát, közben ezt mondja: „Vedd az Úr igáját, mert az ő terhe édes és az ő keresztje könnyű." Ezután felöltözteti őket a miseruhával, de a hátsó része még fel van csavarva. Egy áldó imádság zárja a szentelésnek ezt az első részét.

A püspök ezután elkezdi a himnuszt: „Veni, Creator Spiritus", azután a kórus folytatja. Ez ének alatt megy végbe az Úr fiatal papjain a második és különösen

ünnepélyes szentelési cselekedet: a kezek felkenése. Miközben mindegyiknek tenyerét a szent olajjal felkeni, ezt mondja: „Szenteld meg és tedd, Uram, szentté ezeket a kezeket ezen kenés és a mi imádságunk által," megáldja a püspök őket és tovább folytatja: „hogy minden, amit megáldanak, legyen áldott, amit felszentelnek, legyen felszentelt és szent a mi Urunk Jézus Krisztusnak nevében." A püspök összeteszi a felkent kezeket és a jelenlévő papok egyike átköti egy vászonkendővel, hogy a szent olaj le ne folyjék. Most következik a legfölségesebb papi hatalomnak ünnepélyes közlése, hogy bemutathassa a szent Eucharisztia misztériumát. A püspök minden felszentelendőnek érintés végett odanyujt egy kelyhet borral és egy paténát ostyával s ezeket a szavakat mondja: „Fogadd a hatalmat, hogy áldozatot mutathassál be és misét ünnepelhess élőkért és holtakért az Urnak nevében." Ezzel a tulajdonképeni szentelés be is van fejezve.

A szokásos gyertya-felajánlás után az ujonnan felszenteltek azonnal bemutatják a püspökkel együtt első szentmiséjüket. Ez a „concelebratio" ősrégi szokás és azt az igazságot fejezi ki, hogy az újszövetségben csak egy áldozat és csak egy papság van, melyet a legteljesebb mértékben és egész teljességében a püspök bír. A szent áldozatnak ez az együtt bemutatása úgy történik, hogy a helyükön térdelő új papok a felajánlási és az áldozási imádságokat, — melyeket egyébként mindig csendben kellene imádkozni, — most hangosan és világosan mondják a püspökkel együtt. Az áldozásnál még a főpásztor kezéből kapják az élet Kenyerét és az archidiakonus egy kehelyben bort ad nekik. Az utolsó kézmosás után énekeli a püspök ezeket a szépséges szavakat: „Nem hívlak már többé szolgának titeket — és a kórus folytatja, — hanem barátaimnak, mert ti mindnyájan megismertétek, mit vittem végbe közöttetek." (Já. 15, 15.) A fiatal papok leteszik a hitvallást a püspök kezébe, aki mégegyszer kézfeltétellel mondja mindegyiknek külön-külön: „Accipite . . . fogadd a Szentlelket! Akinek bűnét elengeded, annak bűne el lesz engedve, és akiét fenntartod, azé fenn lesz tartva." Csak most engedik ki teljesen a miseruhát, miközben a püspök ezt mondja:

„Az ártatlanság ruhájával öltöztessen fel téged az Ur.“ Ezzel az ujonnan felszenteltek megkapják a bűnbocsánat teljes hatalmát. Miután engedelmességet igérnek a püspöknek, aki az ő új „barátainak“ békecsókkal válaszol, a szokásos befejező intéssel és egy áldó imádsággal záródik a szent cselekmény.

A képünkhöz nem kell több magyarázat. A papság ismert szimboluma mögött a miseruhát látjuk kiterítve. Csak egy dologra kell még rámutatni, még pedig arra, hogy minden szentelés a szentmisének más-más helyén történik. Amint a klerikust az egyes szentelések egyre közelebb vezették az oltárhoz, úgy maga a felszentelési szertartás is egyre közelebb van a szentmise középpontjához.

A TIZEDIK KÉP:

A püspökszentelés.

A pap a püspökkészentelés által külön hatalmat kap a bérmálás és a papszentelés kiszolgáltatására, a szent olajok konszekrálására, templomok és oltárok szentelésére. A püspökszentelés az első keresztény századokban még egészen egyszerű volt, de az idők folyamán fenséges és mélyértelmű szertartásokban gazdag liturgikus cselekedetté fejlődött.

A püspök (de a prelátus és az igazi apát is:) a szentmise alkalmával felvesz minden hivatalos ruhát, melyeket már eddig megismertünk. Sőt az alba és a vállkendő alatt, miket már a diakonusok is hordanak, a püspök magára veszi még a „rochetumot" is, mely hasonlít a karinghez és csak a hosszú, szűk ujjaival különbözik tőle. Az alba fölött hordja a püspök a pectoralet (keresztet), meg a stólát, de ez utóbbit nem teszi melle fölött keresztbe, hanem egyenesen lecsüng a két vége. Most következnek a tunika és a dalmatika, a subdiakonusok és a diakonusok hivatalos ruhája (de az övé pehelykönnyű selyemből készül) és ezek fölé ölti a kazulát, a tulajdonképeni papi ruhát. A püspöki ornátushoz tartoznak még a ruha színének megfelelő cipő és selyemharisnya. A manipulust csak a mise confiteorja után veszi fel. Csodálatos módon jut így kifejezésre a ruhák szimbolikája által a főpásztor teljes hatalma.

A szenteléskor a szentelést végző püspök teljes ornátusban ül az oltár előtt, míg a felszentelendő előtte foglal helyet azzal a két másik püspökkel együtt, akik ősi szokás szerint segítenek a felszentelő püspöknek. Először a pápai meghatalmazást olvassák fel, még a

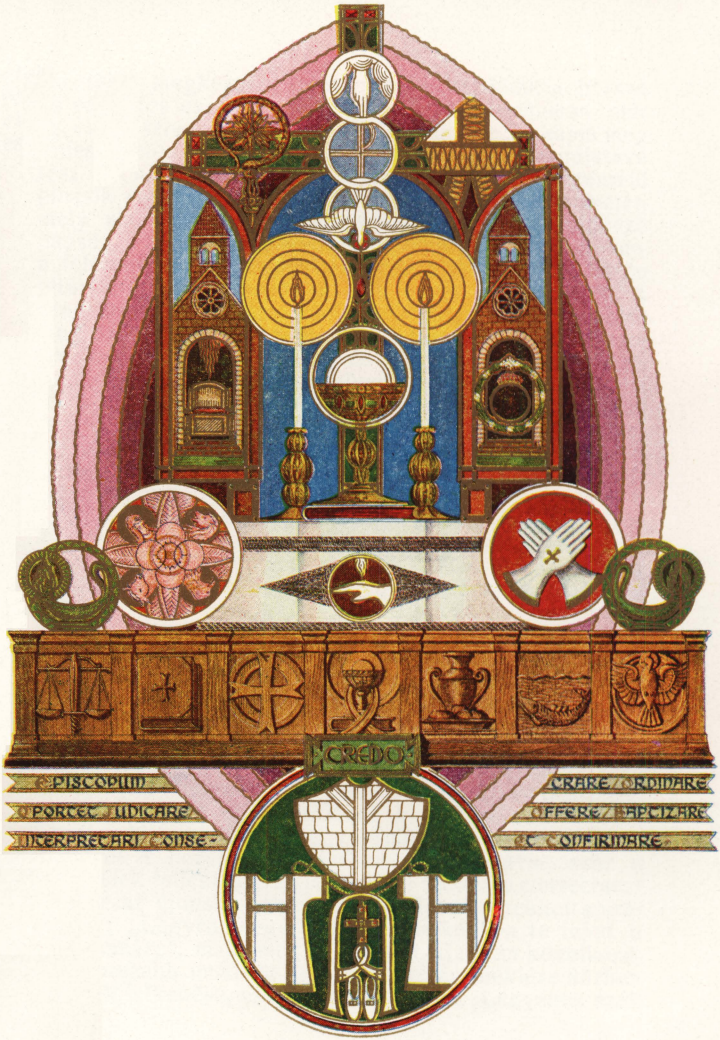

X. KÉP: A PÜSPÖKSZENTELÉS

szentelés megkezdése előtt; utána kezdődik a hosszú és részletes examen, melyet rövidebb formájában már az előző szenteléseknél megismertünk. De itt kapja meg teljes jelentését és a hit és erkölcs mély vizsgálatává lesz. (A képen erre mutat a Credo szó.) A felszentelő püspök most megkezdi a főoltárnál a maga szentmiséjét, mely alkalommal a kandidátus és az egész segédkező papság felel a lépcsőimádságra. Amint ennek vége van, a felszentelendőt püspöki ruhában elvezetik az ő külön oltárához és megkezdi ő is a maga szentmiséjét. A graduale után ismét a főoltárhoz megy és most kapja meg az ünnepélyes szentelést. A hivatalba való bevezetés most nem oly hosszú és részletes, mint a többi szentelésnél, mert csak a következő szavakkal sorolja fel a felszentelő a püspök hivatalait: „A püspöknek kell ítélnie, magyaráznia, szentelnie, papot rendelni, áldozatot bemutatni, keresztelni és bérmálni." (A püspöknek ezt a hét meghatalmazását látjuk a képen, a kórusrács hét faragványán).

Ez után következik a diadalmas Egyház szokásos meghivása: a Mindenszentek litániájával, majd egy sajátságos, de jelentőséggel teljes szokás. A consecrator ráteszi a felszentelendőre az evangéliumos könyvet, még pedig a fejére és nyakára, annak jeléül, hogy meg kell hajolnia az isteni szó előtt és el kell viselnie az igehirdetés terhét. Most jön az a pillanat, amikor a püspök és segédjei, tehát mind a három püspök, kezüket a kiválasztottra teszik és ezt mondják: „Fogadd a Szentlelket." Igy adják át a püspöki hatalmat; de hogy ebben az egyszerű cselekedetben misztériumos valósággal mi megy végbe, azt megmagyarázza a most következő ünnepélyes felszentelési prefáció. Mint a diakonusszentelésnél, itt is megszakad a prefáció és a Veni Creator himnusz átvezet egy másik szent cselekedethez: a fej és a kezek felkenéséhez. A krizmával, azaz a Szentlélek teljességének jelképével felkeni a consecrator először az újonnan felszentelt homlokát, ezekkel a szavakkal: „Legyen megszentelt és felkent a te fejed a püspökségre", majd meg is áldja őt. Ez után következik egy hosszabb imádság és a 132. zsoltár éneklése közben a kezek felkenése, ezekkel a szavakkal: „Legyenek ezek

a kezek a szent olajjal és a szentség krizmájával felkenve. Amint Sámuel Dávidot királlyá kente, úgy legyenek ezek is felkenve és felszentelve." Megáldja ezután az újonnan felszenteltnek kezét és beburkolja vászonkendővel. Áttér a pásztorbot megszentelésére, melyet ezekkel a szavakkal nyujt át az új püspöknek: „Fogadd a pásztor hivatalának botját. Szeliden buzgólkodj a hibák javításán, harag nélkül ítélj, lágyítsd meg hallgatóid lelkét az erények ápolására és ne szünjél meg nyugodt szigorusággal büntetni." A bölcs mérsékletre való figyelmeztetés csodálatos szépen magyarázza meg a pásztorbotnak a jelentését. Ezután szenteli meg a gyürűt. Ez jele annak a feloldhatatlan kötelóknek, mely a püspököt egyházmegyéjével egybekapcsolja és amelynek előképe az Anyaszentegyház jegyesi egyesülése Krisztussal.

Ezt jelképezi a templom ajtajában a mirtuszkoszoruval körülvett gyürű. A püspökgyürű jelentéséhez illők azok a szavak is, miket a felszentelő mond a felszenteltnek a gyürű átadásakor: „Fogadd a gyürűt, a hűség jelét, mert neked Isten jegyesét, az Egyházat, sértetlen hűséggel kell ékesítened és sértetlenül megőrizned."

Az evangéliumos könyvet a következő szavakkal nyujtják át: „Fogadd az evangéliumot, menj és hirdesd azt a rádbízott népnek. Mert hatalmas az Isten, hogy gazdagon adja neked kegyelmét, aki él és mint király uralkodik mindörökkön örökké." A békecsókkal befejeződik a felszentelés és a misét most már két püspök folytatja. A felajánláskor az újonnan felszentelt átadja áldozati adományait a felszentelőnek, de nemcsak két gyertyát, mint más szenteléskor, hanem két kenyeret és két kis hordó bort is, mint tulajdonképeni áldozati adományokat.

Az új püspök most már nem megy vissza a maga oltárához, hanem a főoltárnál a felszentelővel együtt mutatja be a szentmisét. Ez is olyan concelebratio, minőt megismertünk a papszentelésnél. A szent áldomásban az újonnan felszentelt nemcsak az Ur testét, hanem vérét is megkapja. Ezeknek vétele után visszamegy a maga oltárához s ott folytatja a misét az áldásig. Ekkor mégegyszer a felszentelő püspök elé vezetik és miután

megszentelte, átadja neki a mitrát, „a védekezés és üdvösség sisakját", meg a keztyűket, amelyek jelentik „az égből leszálló új embernek tisztaságát."

A püspöki ornátusba öltözött felszenteltet most ünnepélyes módon elvezetik a püspöki trónhoz, hogy jelezzék ezzel is, hogy átvette új hivatalának gyakorlását, minden jogával együtt. A Te Deum újjongó éneke kiséri őt és áldva végigvonul a templomon. A felszentelő befejezi az újjongó köszönetet egy imádsággal, az újonnan felszentelt pedig köszönetének és örömének kifejezésére háromszor ezt kívánja neki: „Ad multos annos." Éljen soká! Ezzel végződik az egész ünnep.

Még csak az oltárnál égő két lámpáról kell egy szót mondanunk. Az egyházmegye külön misével ünnepli meg pásztorának felszentelési napját. Ebből hangzik nemcsak a püspök felé, hanem mi felénk is az Úr komoly szava: „Vigyázzatok és imádkozzatok, mert nem tudjátok, hogy mikor jön el az idő. Amit nektek mondok, mindenkire áll: Vigyázzatok." (Mk. 13, 33-37.) Az égő mécses ennek az ébrenlétnek és imádságnak szimboluma. És mi, a szent nép, az Úrnak minden szolgája, kezünkben visszük ezt az égő mécsest, mert: „készenállni, ez minden!"

A TIZENEGYEDIK KÉP:

Az Egyház szentelményei és áldásai.

Tisztelettel teljes csodálkozás fog el, ha látjuk ezt a sok szépséget és gazdagságot az Egyház életében. És a szent rendek feladásának sok szertartásából a buzgón figyelő és kereső talál jelentést nemcsak a szent szolgálatra kiválasztottak számára, hanem minden tag életének megszentelésére, úgy hogy erre nem is kell még külön rámutatnunk. Mert a liturgiát és benne az egyiknek a másikkal való végtelenül finom összefüggését, a nagy egységet a sokaságban mindenkinek külön-külön kell felfedeznie és átélnie. A türelmes keresés és a tudatos beleérzés ebből a szempontból különösen fontos. Ma ahhoz szoktunk hozzá, hogy egy rántással félrevonjuk a lepelt a dolgokról és egy pillantást vessünk rájuk, hogy a látott képet azután éppen olyan gyorsan el is feledjük, mint ahogyan megismertük. Az Egyház életének, mely kell, hogy a mi életünk legyen, hogy a mi második természetünkké váljék, lassan kell bennünk növekednie és kiérnie. Mentől csendesebb és mentől átadottabb lesz a mi énünk, mentől jobban átérezzük, hogy Krisztus misztikus testének tagja vagyunk és így mentől jobban átéljük a szentek egyességét, annál melegebb és bizalmasabb lesz számunkra Egyházanyánk életfelfogása és életalakítása.

A hét nagy szakramentum támasztja életünk hidját; és a szent rendek, melyek gazdag koszoruban veszik körül a papszentelés szakramentumát, az egész épületet harmóniával töltik be. De Egyházanyánk ezzel nem elégszik meg. Életünk minden óráját szentnek akarja tudni. Ezért hívja ránk, személyünkre és minden tulajdonunkra

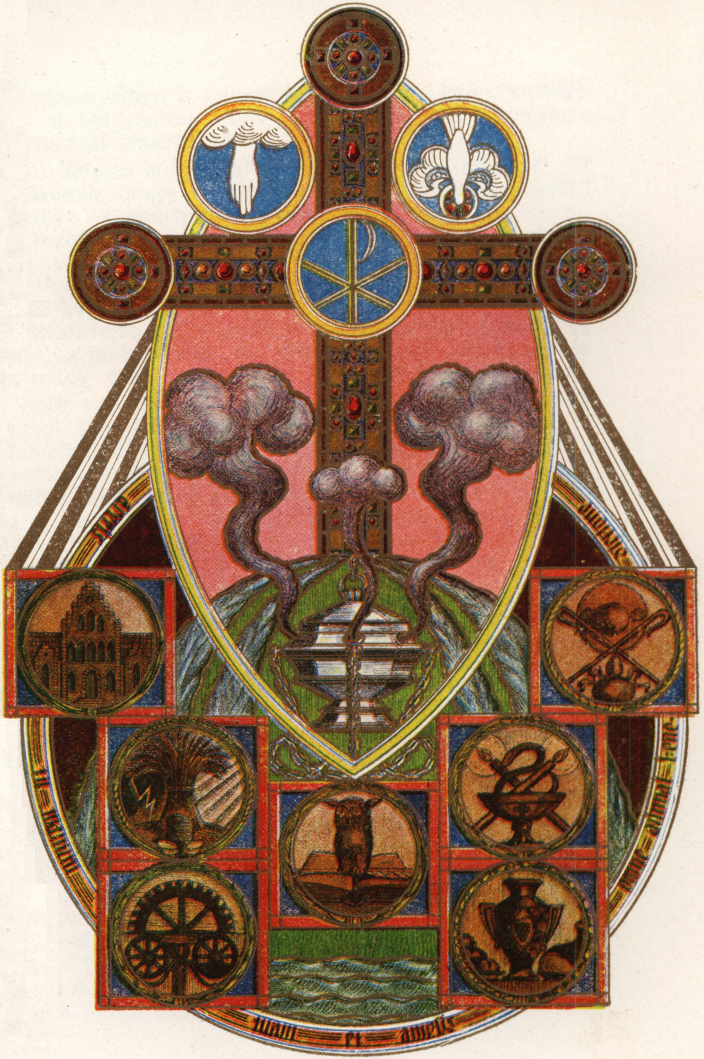

XI. KÉP: AZ EGYHÁZ SZENTELMÉNYEI ÉS ÁLDÁSAI

szentelményeiben a háromszemélyű egy Isten áldását, akiről a 144. zsoltár igéri: „Kitárod kezedet s betöltesz minden élőt áldásoddal."

A helyes megértés végett meg kell mindjárt itt jegyeznünk, hogy a szentelmények (szakramentáliák) jelentése és hatása nem egyenlő a szakramentumokéval; mert ezeknek csupán a kiterjesztései. És nem is Krisztustól valók, hanem az Egyház rendelte el azokat, az Úrtól kapott hatalmánál fogva. Tehát nem közlik a szenttévő kegyelmet, hanem csak a segítő kegyelmet adják meg testi-lelki szükségeinkben. Vannak papi, püspöki és papai szentelmények, vagyis olyanokat, miket minden pap, vagy csak a püspök, esetleg csak a pápa adhat.

Mikor az Egyház valamit meg akar szentelni, akkor az első törekvése, hogy azt kivegye a gonosznak a hatalmából. Így csaknem minden szentelménynél megvan egyrészt a megtisztító, bűntelenítő és másrészt a kegyelmet adó, életet keltő rész. Áldásai számára az Egyház a megszabott imádságokon kívül főként három látható jelet használ, de ezek közül is az első kettőt külön megszenteli. Ez a három érzékelhető jel: a szenteltvíz, a tömjénfüst és a kereszt jele.

A szenteltvíznek inkább bűntől megtisztító jellege van, a tömjénfüst a megszentelendő tárgyakat felemeli a tisztán természetes rendből a természetfelettibe, de az igazi és a megszentelést létrehozó a szent kereszt jele, azért ez semmi áldásnál nem hiányzik. Képünkön az áldó Egyháznak ezt a hármas jelét csodálatos egységben láthatjuk. A gemma-kereszt a győzelemnek és a boldogságot szerző szenvedésnek a jelképe, egy dombon áll, ennek a keresztnek a tövénél fakadnak az üdvösségnek forrásai, így tehát a szenteltvíznek szimboluma. És a tömjén füstje mint dicsérő áldozat száll a Fölséges színe elé, megszentelt illatába burkolja a földi dolgok szegényességét, hogy részesítse azokat a megváltásban és az isteni életben. A szakramentáliák által kapja meg a megváltás után sóhajtozó természet a megszentelést, nekünk pedig megadja, hogy azokat az Úr akarata szerint eszesen használjuk. Bárcsak megtanulnák ismét a hívek ebből, hogy mint állítsanak mindent Isten szol-

gálatába és ilymódon hálát adjanak neki jóságáért és a rossz hatalmát távoltartsák.

Most meg kell néhány szentelményt említenünk, de csak keveset lehet ábrázolni. Ilyen a ház megszentelése, amelyhez hozzátartozik a lakóknak, az alapkőnek és a házastársak hálószobájának megszentelése, továbbá a házi tűzhelynek, a vízvezetéknek. a keresztnek és a szentképeknek a megszentelése.

Nem feledkezik meg az Egyház a földművesmunka területéről sem, Megáldja az istállót és az igavonó állatokat, a kisebb és nagyobb háziállatokat, a szorgalmas méheket. a malmot és a forrást, a sarjadó vetést és az érett buzaföldet, réteket, mezőket egyaránt. Külön áldása van a gyümölcsöskertek és a szőllők számára. S bizony alapos okkal imádkozik a kulturának e féltett zsengéiért. Áldástmond a szérűk és a betakarított termés fölött es Nagyboldogasszony ünnepén a virágokra és a gyógyfüvekre. Ebbe a sorozatba tartozik az időjárás megáldása, melyet bizonyára mindenki ismer.

Nemcsak a mezőgazdaság, hanem a technika is részt kap a szakramentáliákban. Az Egyházat egyáltalában nem lehet ebből a szempontból a maradiság vádjával illetni, mert a kocsikon és a szerszámokon kivül megáldja az autókat, a motorcsónakokat, a repülőgépeket egyformán; de úgyanigy megáldja a dinamókat, hidakat, vasutakat. kohókat.

Beállítja az Egyház a szakramentáliákat ugyanilyen módon a tudomány szolgálatába is. Erre a célra valók elsősorban a nyomdák. könyvkereskedések, iskolaépületek, könyvtárak és levéltárak megáldása.

Mindennek meg kell szentelve lennie azonban, ami Krisztussal érintkezik és ami a keresztények rendelkezésére áll: tehát nemcsak a szellemnek a táplálékai, hanem a testé is. Igy részesül ünnepélyes áldásban húsvétkor a bárány, a tojás, a kenyér és a sütemény. Azután a sajt és a vaj, továbbá a szalonna és a szárnyas állatok, a szőllő és a többi gyümölcsök, melyek közül ez utóbbiakat már a lector is megáldhatja. Az ételeket nemcsak azért áldja meg az Egyház, hogy azok ne ártsanak, hanem azért is, hogy mértékkel élvezve, hasznosak legyenek, ez a sör- és a borszentelés alapja. Az utóbbit

Szent János napján szokták megszentelni; Németországban sok helyen „Johannesminne" a neve és amelyet a nászmisékben használnak fel szép szimbolumként.

Beteg napjainkban is mellettünk áll az Egyház minden áldó erejével. Igy áldja meg Szent Balázs napján a gyertyát a torokbajok ellen, áldó imádságot mond a beteg gyermek és felnőtt fölött, de így imádkozik az olajok, az orvosságok, a kötőszerek és a betegkocsik fölött, s mindez tanusitja az Egyház megindító és mindent átkaroló gondoskodását.

És ha útra indulunk, gyönyörű szép áldással kísér minket Egyházanyánk. Külön áldása van a zarándokok számára is a bucsujárás előtt és után. De nem feledkezik meg a merész turisták csákányáról és kötelérol sem.

Ezen a helyen említhetjük meg azokat a szenteléteket, melyekkel egyes állásokhoz, hivatásokhoz a különös kegyelmet adja meg az Egyház. Mily ünnepélyességgel szenteli fel az apácákat és szerzeteseket fogadalmuk alkalmával! És az apátszentelés ünnepélyességben alig marad a püspökszentelés mögött. Hogy a tonzura is ilyen felszentelés, azt már tudjuk az egyházi rendből.

Külön szenteléssel adják át a szent szolgálatra az összes egyházi ruhákat és szereket. A harangszentelés mintegy a harang megkeresztelése, mert még nevet is kap. Ezek között a legszebb a templomszentelés, de erről még külön lesz szó.

A szakramentummal megszentelt házasságot az Egyház még külön áldással kiséri, elsősorban az édesanyát és gyermekét. Megáldja az anyát a házasélet kezdetén (asszonyavatás), a gyermek születése előtt és a gyermek szülése után (egyházkelő). A gyermeket pedig nagyobb ünnepélyességgel is, meg kisebb szertartással, de mindíg nagy szeretettel, gyakrabban is megáldja.

Milyen újjongó szívvel kell gondolnunk az áldásoknak erre a bőségére. Egyházanyánk áldása vesz körül nemcsak anyánk ölétől egészen az utolsó útig, de még azon túl is a megszentelt temetőben! Ha mi keresztények, kiket, sajnos, már oly gyakran megérintett korunk „felvilágosult" szelleme, elismernénk végre, hogy

mily öröm és boldogság, ha engedjük, hogy mint megkeresztelteket és a szentek egyességének tagjait, Isten Egyházának keze vezessen, akin kivül nincs üdvösség! De ne felejtsük el az áldásoknak tarka és sokszerű koszorúja fölött a lényegest, mert vallásosságunknak objektivnek kell lennie, mint a liturgiának, mely a mi legjobb tanítónk és nevelőnk.

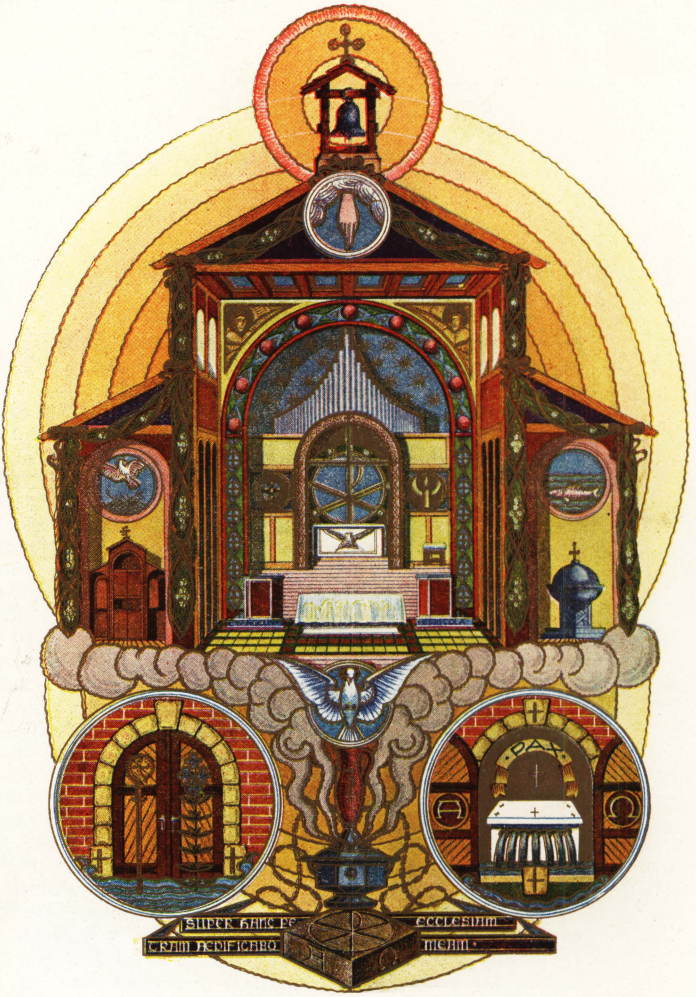

XII. KÉP: ISTEN HÁZÁNAK FELSZENTELÉSE

A TIZENKETTEDIK KÈP:

Isten házának felszentelése.

Életünk megszentelése számára még egy fontos esemény van: Isten házának felszentelése, azért még erről emlékezünk. Valóban a templom az a hely, ahol mi újra és újra elnyerjük Isten áldását, erejét és kegyelmét. A mi kedves plébániánkban lép elénk látható alakban „az imádkozó Egyház", ebben kereszteltek meg minket Isten gyermekévé és itt bérmáltak meg Krisztus harcosává. Életünk megszentelése az Isten házából indul és újra és újra azon vezet keresztül, különösen a szent áldozat és a szent áldomás s a penitencia szakramentuma által. Lássuk tehát mint készíti elő az Egyház az Isten házát és mint szenteli meg azt az Úr templomává és lakóhelyévé.

A legelső az új templom alapkövének letétele és felszentelése. Ennek és az egész templom felszentelésének végrehajtója egyedül a püspök, mert az egyházmegye minden temploma és kápolnája benső közösségben áll a püspök „székesegyházával", ez pedig ismét egy az anyatemplommal Rómában (ez a lateráni bazilika).

A templom alapkövének jelentése kettős. Jelenti először a sarokkövet, vagy zárókövet, Krisztust, akit ugyan az építők elvetettek, de aki mégis minden dolognak kezdete és vége. De jelenti másodszor a sziklát is, Pétert, akire az Úr Egyházát felépítette. Az alapkő szentelésének ritusa tele van szép imádságokkal és szertartásokkal.

Amikor az így megszentelt alapkő fölött végre befejeződött Isten házának felépítése, akkor jön el az a nagy nap, melyen a püspök ünnepélyesen felszenteli az épületet Isten lakóhelyévé az emberek között. Először

szólhatunk a templom külső megszenteléséről. A püspök főpásztori öltözetének teljes díszében lép a bezárt templomajtó elé és most kezdődik a szentelésnek bűntől tisztító része, mely elsősorban a hétköznapiból való kiemelést jelképezi. Ez után az „Asperges" imádkozása közben körüljárja a templomot és izsóppal, szenteltvízzel meghinti és megtisztítja. Háromszor járja körül az új épületet és minden alkalommal az ajtóhoz érve, pásztorbotjával bekopogtat azon, hogy bebocsátást kérjen a „dicsőség Királya" számára. Harmadszorra kinyilik az ajtó, a püspök köszöntő szót mond, majd botjával keresztet rajzol a küszöbre és utána bevonul a templomba. Ezzel eljutottunk a belső szenteléshez, mely szintén bűntől való megtisztítással kezdődik. Elénekelik először a Veni Creator himnuszt és ezzel megkezdődik a ház Isten által való birtokbavételének ünnepélyes ceremóniája; ezt jelzi szimbolikusan az a görög és latin abc, melyet a püspök ír botjával a földön egymást keresztező hamuvonalba. Ezt mutatja képünkön az ajtó két, szárnyán az Alfa és az Omega betük. Minden dolognak kezdete és vége Isten és az abc betűi által tudunk mi kifejezni mindent, amit ő teremtett.

Az oltárok és a belső falak megtisztítására a püspök külön vizet szentel (az un. aqua gregoriana). Ujra megpecsételi a kereszt jelével az ajtó küszöbét és szemöldökfáját és ezután következik az oltár „keresztsége". Őt keresztet ír a püspök az oltár lapjára és hétszer körüljárja, mert a hét szent szám: jelzi a teljességet és befejezettséget. Hétszeresen árad majd az oltárból a szent szakramentumok kegyelmi áradata a hívők lelkébe. Ezután a falakat is, meg a padlót is meghinti a Gergelyvízzel, Ezzel befejeződött Isten házának „megkeresztelése" és következik a tulajdonképeni felszentelése.

Ujjongó énekek közt hozza el most a püspök a templomba a szent mártirok ereklyéit, körüljárja velük körmenetben a templomot és az ajtóhoz érve, rövid beszédet intéz a néphez. Most kezdődik csak az új szentélynek ünnepélyes felszentelése, a krizmával való megkenés, amely krizma a Szentlélek Isten teljességének különös hordozója. Ezt jelképezi az olajoskorsó a Krisztusmonogrammal. A püspök megkeni a templom ajtaját

kivülről s azután az oltárhoz megy, hogy azt a legnagyobb ünnepélyességgel felszentelje. Már az ősegyház is „a kenyeret a mártirok sírján törte meg", s ennek emlékére a szent vértanuk ereklyéit befalazza az oltárkőbe. Ezért van az oltár asztalát eltakaró antipendiumon sokszor a vértanuk szimboluma, a vért tartalmazó kis edény és a pálmaágak.

Mielőtt a püspök a szent csontokkal megtelt kis tartót belesülyesztené az oltárkőbe, megkeni azt először krizmával. Azután megkeni a zárókőnek a belső felét is és a végén annak külső oldalát is. Ez a kis temetési szertartás, az ereklyék sirbahelyezése és a kenet lehívja az oltárra az isteni szentelést. Azért annak jeléül, hogy most az oltárral valami nagy dolog történt, minden oldalról valóságos tömjénfelhőbe burkolják. És még nincs vége az áldozati asztal felszentelésének. Az első volt az oltár bűntelenítése a vízzel való lemosással és most, miután ez a sírbatétel egy kissé megtörte a szertartást. folytatódik az asztalnak tulajdonképeni felszentelése, tömjénáldozattal és kenéssel. Ezáltal lesz az oltár Krisztusnak, a Felkentnek mása, hogy ezzel is jelképezze a szertartás az ő eljegyzését jegyesével, az Egyházzal. Ezért látjuk a templomot mennyegzői díszben, mirtuskoszorúval övezve, mint a Vőlegény bevonulására váró mennyasszonyt.

Az oltár megszenteléséről áttér a püspök az Isten házának felszentelésére, mely az áldozati asztallal a legbensőbb összeköttetésben áll. „Mert Krisztus (az oltár) az ő Egyházának (az Isten házának) a feje." Ezután a tizenkét apostoli kereszt helyét keni fel a püspök a szent krizmával és ez a tizenkét kereszt jelzi mindörökre, hogy a templomot nem egyszerű pap áldotta meg, hanem püspök szentelte (konszekrálta). Miután a püspök az oltárhoz visszatér, gyertyát és tömjént áldoz fel először is az oltáron. Az oltárnak öt helyén, amelyet a szenteltvízzel, a tömjénnel és az olajjal különösképen megszenteltek, most a püspök kis kereszteket rak ki tömjénszemekből és viaszból, azután meggyujtja azokat annak jeléül, hogy ezután egy sokkal szentebb és nagyobb áldozatot fognak ezen az oltáron bemutatni. Egy felszentelő prefációval be is fejeződik e szent cselekmény.

De még fel is kell öltöztetni az oltárt. Azért a püspök felszenteli a három lenvászonból készült takarót, melyek közül a felsőnek a földig kell érnie. Most van készen az oltár, hogy fehér ruhába öltözötten be lehessen rajta mutatni a szent áldozatot. „Mily remegéstkeltő ez a hely, itt van valóban Istennek háza és a mennyország kapuja, azért hívjuk Isten házának," (1. Móz. 28, 17.) énekeli az Egyház a templomszentelés miséjének Introitusában és joggal énekeli ezt. — Szent ez a hely, mert betölti Isten jelenléte. Örvendjünk, hogy itt van közöttünk az Isten háza, a mennyországnak kapuja és egyúttal az Ecclesiának, Krisztus szűzi jegyesének és a mi édesanyánknak képmása. Szeressük pedig elsősorban a mi plébániatemplomunkat és ápoljuk a plébániai közösséget, mely legszebb kifejezését a közös áldozatban és a közös áldozásban találja.

Vessünk még egy rövid pillantást a megszentelt csarnokba. Templomunk már mindennel el van látva. Felszerelési tárgyai közül különösen ki kell emelni a keresztkutat és a gyóntatószéket, az újjászületésnek és a penitenciának szimbolumával, mert mind a kettő az Ur asztala által életet adó egységgé kapcsolódik. Az áldoztató asztal két oldalán jobbról-balról ambó emelkedik ki, ahonnan régente olvasták az epistolát és evangéliumot és amelyek — hála Istennek — újra használatba jönnek. Ezáltal az előmisének az egysége az áldozati misével sokkal jobban kifejezésre jut, mint a szószék által, mely valahol a templom közepetáján, az oltártól teljesen elválva áll egymagában. Oly magasságban, hogy mindenki láthassa, áll az oltár asztala. A Krisztusmonogramm mirtuskoszoruval körülvéve nemcsak a tabernákulum szimboluma a képen, hanem elsősorban jelezni akarja Krisztusnak jegyesi kapcsolatát az Egyházzal, „a Bárány mennyasszonyával." Hogy az énekkar helye is az oltár körül van, az sem újítás. A régi keresztény bazilikákban az énekesek mindíg az áldozati cselekmény közelében voltak és nem énekeltek a néptől és a paptól elválasztva, valami elérhetetlen távlatokból. A harang jelentését ismerjük már és a kereszt a tornyon mindnyájunkat hangosan „Sursum cordá-" ra hív.

Az egyházi élet gazdagságának ez a bemutatása még nem menti fel az olvasókat a további munkától. Most kell még mélyebbre behatolni a szent liturgiának titkaiba. Ezt azonban nem lehet kierőszakolni. Sőt, még csak tervszerűen elérni sem lehet, hanem az egész liturgiát át kell élni, lassan, kereső szívvel és jóakarattal. Ekkor napról-napra új szépségeket fogunk a mi örömünkre felfedezni. És édesanyánknak, az Anyaszentegyháznak ez a szépsége ellenállhatatlan erővel fog minket a maga körébe vonzani. Éljük bele magunkat jól ezekbe a liturgikus szimbolumokba. Majd megkönnyítik számunkra az Egyház életének megértését és szent örömnek forrásává válnak.

Adja Isten, hogy akik e képeket nézik, e sorokat átelmélkedik, indítást kapjanak, hogy az Egyházzal és az Egyházból éljenek!

U. i. o. gl. D.

Nyomatja Steinbrener Ker. János Winterbergben.